

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладами освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з навчальної роботи

“_____” _____ 20____

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ
(СЕМІНАРСЬКИХ) РОБІТ
З ДИСЦИПЛІНИ**

_____ ПСИХОЛОГІЯ ЗАГАЛЬНА _____

(назва навчальної дисципліни / a tantárgy neve)

напрямок підготовки/спеціальність /
спеціалізація

24 «Сфера обслуговування»

242 «Туризм»

Розробники програми: Бергхауер-Олас Е.Л., доктор філософії, доцент кафедри

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології ЗУІ ім. Ф. Ракоці II
Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри _____ Біда О. А. _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «ПСИХОЛОГІЯ ЗАГАЛЬНА» призначена для підготовки бакалаврів/магістрів за спеціальністю 24 «Сфера обслуговування», 242 «Туризм» та входить до методичних матеріалів, що забезпечують навчальний процес

Предметом вивчення навчальної дисципліни є:

«Психологія (загальна)» є загальноосвітнім курсом професійної підготовки майбутніх бакалаврів, що спрямована на вивчення та розуміння базових категорій і понять науки психологія, системи психологічних знань, закономірностей, механізмів, методологічних підходів щодо вивчення психічних явищ особистості, їх виникнення функціонування та розвиток; поведінка, діяльність, вчинки; взаємодія людей у малих і великих соціальних групах; психофізіологічні процеси та механізми, які лежать в основі різних форм психічної активності.

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна «Психологія (загальна)» передбачена структурно-логічною схемою підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра за спеціальностями галузі знань 24 «Сфера обслуговування» 242 «Туризм». Навчальна дисципліна «Психологія (загальна)» розглядається як складна інтегрована навчальна дисципліна, пов'язана із системою філософських, суспільствознавчих та природничих дисциплін.

Основна тематика дисципліни

Змістовий модуль 1.

ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ І МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЇ. ОСОБИСТІСТЬ У ВИМІРАХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ. ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ.

Змістовий модуль 2.

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ЛЮДИНИ, ПОВЕДІНКА ТА ЕМОЦІЙНІ ТИПИ.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни сформувати у студентів систему психологічних знань, умінь і навичок, що сприяють підвищенню ефективності педагогічної діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- розуміння предмета, об'єкта, основного категоріального апарату і загального методичного арсеналу загальної психології;
- осягнення основних принципів та функцій загальної психології; - вивчення основ історії психології як окремої науки;
- озброєння студентів такими здобутками сучасної психологічної науки, які б сприяли їх особистісному та професійному становленню, а також самоактуалізації та самореалізації майбутнього педагога.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- теоретико-методологічну основу загальної психології;
- етапи становлення психології як окремої науки;
- дослідницькі методи загальної психології;
- психічні процеси, стани і властивості людини;
- характеристики людської особистості та їхній прояв у різних видах діяльності;
- індивідуально-психологічні якості та властивості особистості.

вміти:

- вільно використовувати термінологічний апарат загальної психології;

• розрізняти індивідуально-психологічні якості та властивості, а також характеристики людської особистості (зокрема учнів) у цілому, з метою найефективнішої взаємодії в різних видах діяльності.

Основна література

1. Т.Б. Поясок, О.І. Беспарточна, О.В. Квасник, В.В. Шаполова. Загальна психологія: навчальний посібник /— Харків: ФОП Бровін О.В., 2023. — 396 с
<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4aa53566-b633-43f8-ac51-542411ccdaf7/content>
2. Сергій Максименко. Загальна психологія. 3-є видання. Навчальний посібник. Центр учбової літератури. 2021. 272 с.
3. Тетяна Дуткевич. Загальна психологія. Теоретичний курс. Центр учбової літератури. 2021. 388 с.
4. Оксана Сергєєнкова, Олеся Столярчук, Олена Коханова, Олена Пасєка. Загальна психологія. Навчальний посібник. Центр учбової літератури. 2021. 296 с.
5. Оксана Сергєєнкова, Олеся Столярчук, Олена Коханова, Олена Пасєка. Вікова психологія. Навчальний посібник. Центр учбової літератури. 2021. 376 с.
6. Оксана Сергєєнкова, Олеся Столярчук, Олена Коханова, Олена Пасєка. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. Центр учбової літератури. 2021. 168 с.
7. М.Й. Варій: Загальна психологія. Центр учбової літератури, Київ, 2009.
8. Вольнова Л.М. Загальна психологія. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи студентів. — К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2014. — 95 с.
9. О. Л. Мачушник. Загальна психологія. Тестові завдання: Навчально-методичний посібник. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2012. — 76 с.

10. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та [ін.]: Загальна психологія : навч. посіб. /— К. : Каравела, 2012. — 464 с.
11. В. В. Волошина, Л. В. Долинська, С. О. Ставицька, О. В. Темрук Загальна психологія : практикум : навч. посібник. — К. : Каравела, 2011. — 280 с.
12. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та [ін.]: Загальна психологія: хрестоматія : навч. посібник / О— К. : Каравела, 2012. — 640 с.
13. Павелків Р. В. Загальна психологія / Р. В. Павелків. — К. : Кондор, 2009.— 576 с.
14. Т. М. Зелінська, І. М. Михайлова: Практикум із загальної психології : навч. посібник / — К. : Каравела, 2010. — 272 с.
15. Приходько Ю.О. Психологічний словник-довідник : навч. посібник / Ю. О. Приходько, В. І. Юрченко. — К. : Каравела, 2012. — 328 с.
16. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Савчин. — К. : Академвидав, 2011. — 464 с. — (Альма-матер).
17. Цимбалюк І. М., Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів / І. М. Цимбалюк, О. Ю. Яницька. — К. : ВД «Професіонал», 2004. — 304 с.
18. R. L. Atkinson – R. C. Atkinson – E. E. Smith – D. J. Bem – S. Nolen – Hoeksema: Pszichológia. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.
19. Berghauer – Olasz E. Általános pszichológia. Módszertani segédanyag. Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці II (№ 12 від 22 грудня 2021 р.), 64 р.
<https://okt.kmf.uz.ua/ppt/oktat-ppt/>
20. Zimbardo, P.: Pszichológia mindenkinek I-IV. Libri Kiadó, Budapest, 2019.

Інформаційні джерела для вивчення курсу

https://studme.com.ua/139411035109/psihologiya/obschaya_psihologiya.htm

Кущенко І. В. Практикум з психології : навч.-метод. матеріали з дисципліни [Електронний ресурс] / І. В. Кущенко. – К. : Навч.-наук. ін-т права та психології НАВС, 2011. – 25 с. – Режим доступу : <http://do.gendocs.ru/docs/index-189098.html>

Онлайн платформа для психологічної підтримки та розвитку фахівців Режим доступу : https://www.appgt.org.ua/onlain-platforma-psykhologichnoi-pidtrymky/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiA-5a9BhCBARIsACwMkJ4AOYTlYHb_SNO_tq0XYP4-f6PF7XAH2CrWNGJeyL6WuTjmu4WVU7oaAugREALw_wcB

Методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Практикум із загальної психології» (2-3 курсів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ruh.znaimo.com.ua/index-20011.html>

Ставицька С. О. Навчальна програма з дисципліни «Загальна психологія» для слухачів спеціальності – 7.040.101. «Психологія» [Електронний ресурс] / Світлана Олексіївна Ставицька. – К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – 18 с. – Режим доступу: http://lib.unicyb.kiev.ua/books/.psih.08_stavitska.doc

Туриніна О. Л. Навчальна програма дисципліни «Практикум із загальної психології» (для бакалаврів) [Електронний ресурс]. – К. : МАУП, 2005. – 18 с. – Режим доступу : http://library.iapm.edu.ua/metod/2280-praktuk_zag_ps.pdf

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ /

Типи семінарських занять:

Семінарське заняття - створення певних проблем з метою розвитку продуктивності мислення.

- ♦ Класичний семінар (семінар з виступами студентів).
- ♦ Семінар - обговорення доповідей, рефератів.
- ♦ Семінар - диспут.
- ♦ Семінар - колоквіум.
- ♦ Семінар - бесіда.
- ♦ Семінар — розгорнута бесіда: передбачає попередню підготовку студентів з визначених завдань;
- ♦ Семінар — колективне читання: студенти зачитують тексти, коментуючи їх зміст з позицій розвитку сучасної науки;
- ♦ Семінар— теоретична конференція: проводять зі студентами кількох груп курсу на основі вивчення об'ємного розділу чи цілої дисципліни;
- ♦ Семінар — розв'язання проблемних завдань: проводять на основі створення проблемних ситуацій, виокремлення проблемних завдань і праці над їх розв'язанням;
- ♦ Семінар — прес-конференція: кілька студентів готують повідомлення з вузлових питань, а всі учасники долучаються до їх обговорення;

Структура семінарів

1. Організаційна частина.
 - ознайомлення з темою та планом заняття.
2. навчально-дискусійна частина:
 - виступи доповідачів та їх опонентів;
 - роботи зі студентами, що не взяли участь в диспуті, але готові до відповідей;
 - висновок , узагальнення з кожного питання.
3. Заключна частина.
 - мотиваційна оцінка роботи студентів.

Методи роботи на семінарі

1. Доповідь. Реферат.
2. Бесіда.
3. Диспут.
4. Рецензування та обговорення рефератів.
5. «Мозковий штурм».
6. Поточний контроль знань.

Методичні рекомендації по проведенню семінарів з основ медичних знань

1.Семінарське заняття та його аналіз

Семінарське заняття- є формою навчання, що дає змогу ефективно організувати самостійну роботу учнів. Семінарське заняття найчастіше проводять в старших класах, при цьому учням надається можливість активно оперувати знаннями.

Допустимі: дискусії, заперечення, обговорення, аргументація.

Семінар- це живий творчий процес, який не може бути запрограмований в усіх деталях.

Завдання :

- Закріплення
- Розширення та поглиблення знань учнів
- Формування та розвиток навичок самостійної роботи учнів
- Реалізація диференційованого підходу до навчання з урахуванням індивідуальних особливостей учнів
- Створення умов для формування та розвитку пошуково-творчих знань та навичок.

За характером семінари поділяють на :

1. **Випереджальні семінарські заняття**- проводять перед вивченням невеликої за обсягом та нескладною за змістом теми.

Мета - формувати вміння орієнтуватись у змісті навчального матеріалу, виділяти описовий, пояснювальний та інструктивний матеріал.

Підготовка:інструктаж, розробки групових та індивідуальних завдань контроль за процесом підготовки учнів до семінару.

2. **Навчальний семінар**- проводиться в процесі вивчення теми.

Мета - поглибити знання, сформувати вміння та навички застосування теоретичних знань учнів у практичній діяльності, усунути прогалини у навчальних досягненнях учнів із засвоєної теми.

Підготовка :вчитель, спираючись на знання, вміння та навички учнів, набуті на попередніх навчальних заняттях, розробляє систему навчальних завдань для самостійної роботи (при цьому завдання повинні не дублювати аналогічні, раніше використовувані, а носити варіативно-тренувальний або реконструктивний характер).

Методи та прийоми : обговорення, дискусія, аналіз, висновки та пропозиції.

3. **Узагальнюючий (підсумковий) семінар**- проводиться після вивчення складної за змістом та великої за обсягом теми чи розділу навчальної програми.

Мета - формувати вміння та навички учнів самостійно синтезувати та поглиблювати знання, використовувати їх у практичній діяльності.

Підготовка : вчитель повинен визначити місце семінару в системі інших уроків з навчального предмета, правильно сформулювати мету та завдання семінару, визначити обсяг матеріалу для розгляду на занятті.

Організаційна сторона :

- Розробка питань та диференційованих завдань для обговорення
- Складання основної та додаткової літератури
- Завчасне (за 10-15 днів до заняття) доведення до відома учнів плану семінару
- Повідомлення про форму організації та проведення заняття
- Визначення ролі кожного учня як активного його учасника

- Підготовка спільно з учнями необхідного наочного матеріалу
- Забезпечення методичного та технічного оснащення семінарського заняття.

До підготовки семінару доцільно залучати завідувача бібліотекою, запропонувавши організувати виставку книг, посібників, зразків наочних матеріалів самостійних творчих робіт

Технологія проведення:

1. Вступне слово вчителя (повідомлення теми, розкриття актуальності, ознайомлення з планом).
2. Обговорення питань плану заняття може починатись з раніше запланованого повідомлення студента або з вільного його виступу
3. Після першого повідомлення чи виступу викликаного студента в обговоренні питання можуть брати участь всі бажаючі (при цьому дозволяється користуватися конспектами, підручниками, будь-якими джерелами)
Вчитель стежить за тим, щоб під час семінару була створена атмосфера доброзичливості та взаємної довіри, вільного обміну думками, співробітництва та співдружності. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів на семінарі залежить від вільного вибору опонентів, створення проблемних ситуацій, розгортання мікродискусій.
4. Завершується семінарське заняття підбиттям підсумків обговорюваної теми, оцінювання знань студентів.

Незалежно від типу семінарського заняття у процесі його спостереження та аналізу доцільно звертати увагу на такі **параметри**:

- Вибір теми
- Підготовка вчителя та студентів до семінару (розчленування теми на конкретні питання, інструктаж щодо роботи з основною та додатковою літературою, вибір форм самостійних повідомлень студентів - доповідь, реферат, виступ, опанування, підготовка ілюстративного матеріалу)
- Технологія проведення семінару (повідомлення теми, мета та завдань семінару, надання слова студентам для повідомлення з питань семінару, коментар щодо повідомлень учнів, концентрування уваги учнів на питаннях, які передбачені планом, постановка питань у процесі повідомлень студентів, що спонукають до дискусії, вимагають доказовості, міцних знань, винахідливості)
- Розкриття теми семінарського заняття (чи всі питання розкриті, глибина та повнота їх висвітлення, кількість «активних». учасників семінару, активізація і стимулювання студентів у процесі роботи)
- Підбиття підсумків семінарського заняття (чи розкрита тема, які знання здобули студенти, ставлення до заняття і творча активність учнів,
- Досягнення мети заняття, оцінювання і стимулювання учнів до активної участі в семінарі, похвала за кращі відповіді та активну участь у роботі семінару)
- Результативність семінарського заняття (закріплення та поглиблення здобутих раніше знань, набуття нових, формування в учнів умінь та навичок, зокрема самостійної роботи з

першоджерелами, розвиток здібностей учнів, формування умінь застосовувати теоретичні знання на практиці, ступінь творчого мислення учнів, самоорганізація та самоконтроль)

Змістовий модуль 1.
ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ І МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЇ. ОСОБИСТІСТЬ У ВИМІРАХ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ. ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ
ОСОБИСТОСТІ. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ

Тема 1. Розвиток психології. Психологічні напрями, школи і концепції.

Етапи розвитку психологічної науки. Психологічні ідеї в контексті філософії.

Розвиток наукової психології, школи і напрями науково-дослідницьких пошуків. Структуралізм, функціоналізм, гештальтпсихологія, біхевіоризм, психоаналіз.

Тема 2. Предмет і завдання сучасної психології, її значення для життєдіяльності людини.

Специфіка психології як науки. Предмет, завдання і структура психології; зв'язки психології з іншими науками. Міжгалузеві зв'язки психологічної науки. Поняття про психіку та її функції.

Тема 3. Особистість у вимірах психологічної науки. Соціопсихічна підструктура особистості. Підструктура особистості «свідомість-самосвідомість».

Поняття про особистість. Співвідношення понять «індивід», «особистість», «індивідуальність». Різні підходи щодо тлумачення джерел активності особистості: біогенетичні, соціогенетичні, гуманістичні концепції джерел активності особистості.

Рушійні сили розвитку особистості. Діалектико-матеріалістичний підхід до пояснення основних чинників розвитку особистості. Особистісний та соціальний простір людини.

Психологічна структура особистості. Структурні компоненти самосвідомості особистості. Самооцінка та рівень домагань. Образ «Я» та його значення у саморегуляції особистості.

Індивідуально-типологічні особливості особистості. Поняття про темперамент. Історія учіння про темперамент. (теоретичні розробки Гіппократа, Галена, І.П.Павлова, Кречмера, Шелдона). Темперамент і особистість. Роль темпераменту в навчальній і трудовій діяльності. Діагностика темпераменту.

Характер і темперамент. Проблема типології характеру. Типове і індивідуальне у характері людини.

Тема 4. Відчуття. Сприйняття.

Поняття про сенсорно-перцептивну діяльність. Відчуття і сприйняття.

Роль сенсорно-перцептивного відображення у житті та діяльності людини.

Фізіологічні основи відчуттів. Класифікація відчуттів. Абсолютна і диференційна чутливість. Пороги чутливості. Взаємодія відчуттів. Загальні закономірності та властивості відчуттів.

Характеристика сприйняття як перцептивної діяльності. Рівні перцептивних дій: виявлення, розрізнення, впізнавання, ідентифікація, спостереження. Сприймання простору, руху, часу. Гештальтпсихологічний підхід до характеристики сприйняття. Властивості сприймань. Зорові ілюзії.

Тема 5. Увага. Пам'ять.

Визначення уваги та її функції у житті та діяльності людини. Специфічний характер процесу уваги. Фізіологічні основи уваги (концепції І.П.Павлова). Сучасні підходи до характеристики уваги (концепція Д.Бродбента, дослідження Г.Джаспера). Види уваги та їх характеристика. Властивості уваги. Причини неувважності. Способи керування увагою дітей. Поняття про пам'ять, її основні функції. Психологічні теорії пам'яті. Класифікація видів пам'яті: за характером психічної активності, за часом, за мнемічною спрямованістю. Характеристика процесів пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Умови ефективного мимовільного і довільного запам'ятовування. Причини забування. Поняття про ретроактивне і проактивне гальмування. Ремінісценція. Індивідуальні особливості пам'яті. Розлади пам'яті.

Тема 6. Мислення. Мислення, інтелект та креативність.

Поняття про мислення. Роль мислення в діяльності людини. Соціальна природа мислення. Психологічні теорії мислення. Класифікації видів мислення. Види мислення та їх характеристика. Логічні форми мислення. Характеристика мислення як діяльності. Детермінація і мотивація мислення. Характеристика основних мислительних операцій. Формування та засвоєння понять. Індивідуальні особливості мислення. Мислення, інтелект та креативність.

Тема 7. Уява.

Поняття про уяву та її основні функції. Види уяви та їх характеристики. Аналітико-синтетичний характер образів уяви. Прийоми створення образів уяви. Індивідуальні особливості уяви. Роль фантазії в діяльності дітей та дорослих.

Змістовий модуль 2.

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ЛЮДИНИ, ПОВЕДІНКА ТА ЕМОЦІЙНІ ТИПИ.

Тема 8. Емоційно зумовлена поведінка та емоційні типи. Професійні, вікові, статеві та патологічні особливості емоційно-почуттєвої сфери особистості людини.

Поняття про емоційну сферу особистості. Спільні і відмінні риси емоцій і почуттів. Функції емоцій і почуттів у житті людини. Фізіологічні основи емоцій. Теорії емоцій. Класифікація емоцій і почуттів. Характеристика основних емоційних проявів та вищих почуттів. Індивідуальні особливості емоційної сфери особистості: збудливість, глибина, ригідність/лабільність, стійкість, експресивність тощо. Стрес як стан емоційного напруження. Теорія стресу (Р.Лазарус, Я. Шейє). Стрес і дистрес. Емоційний стрес. Стресовий профіль особистості. Контроль і регуляція емоцій. Попередження та корекція емоційних розладів. Психологічний комфорт як умова психічного здоров'я особистості.

Тема 9. Воля. Здібності.

Поняття про волю. Основні функції волі. Зв'язок волі з іншими психічними проявами. Детерміністичне та індетерміністичне трактування волі. Структура простої і складної вольової дії. Вольові якості особистості. Роль діяльності у формуванні вольових якостей. Виховання та самовиховання волі. Розлади вольової сфери. Методи дослідження вольових якостей особистості.

Поняття про здібності та задатки, їх співвідношення. Природа здібностей. Класифікація здібностей. Загальні і спеціальні здібності їх характеристика. Рівні прояву здібностей. Здібності та інтелект.

Структура здібностей. Креативність. Розвиток і формування здібностей.

Методи дослідження здібностей.

Тема 10. Увага як особлива форма психічної діяльності.

Основні властивості уваги. Роль уваги у навчанні і вихованні школярів. Основні властивості уваги. Роль уваги у навчанні і вихованні школярів.

Тема 11. Основи психології діяльності.

Поняття про діяльність, її психологічну структуру, рівні психічної регуляції. Теорія діяльності в працях вітчизняних психологів (О.М.Леонт'єв, Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн, Д.Б.Ельконін та ін.). Психофізіологічні механізми регуляції діяльності. Характеристика основних видів діяльності: гра, учіння, праця, спілкування.

Опанування діяльністю. Екстеріоризація та інтеріоризація дій як етапи розвитку та основна форма оволодіння діяльністю. Уміння, навички, звички та їх психологічна характеристика. Етапи формування навичок. Основні закономірності формування навичок. Індукція та інтерференція навичок.

Причини інтерференції навичок. Умови ефективного формування навичок. Роль навичок у ефективності людської діяльності.

Тема 12. Мотивація. Сучасні теорії мотивації. Теорія мотивації по А. Маслоу.

Змістовні теорії мотивації. Людський потенціал. Теорія мотивації по А. Маслоу. Ієрархія потреб. Фізіологічні потреби, безпека, кохання і приналежність, повага, самоактуалізація.

Теорія мотивації досягнення успіхів. (Діяльність, спрямована на досягнення успіху, пов'язана з мотивом досягнення успіху й мотивом уникнення невдачі. Засновниками цієї теорії вважають американських учених Д. Мак-Клелланда, Д. Аткинсона і німецького вченого Х. Хекхаузена).

Організація самостійної та індивідуальної роботи студентів

1. Зміст самостійної та індивідуальної роботи з психології визначається навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями викладача. При виконанні самостійної та індивідуальної роботи слід враховувати такі вимоги, як обсяг, повнота, обґрунтованість, логічність, стіпень самостійності в судженнях, культура мови.
2. На самостійну роботу можуть виноситись:
 - частина теоретичного матеріалу, менш складного за змістом;
 - окремі практичні роботи, що не потребують безпосереднього керівництва викладача.
3. Самостійна та індивідуальна робота студентів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення дисципліни:
 - основна література (підручник, конспект лекцій викладача, навчальні та методичні посібники);
 - додаткова література (наукова, фахова, монографічна, періодична);

- методичні матеріали (методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи студентами).

Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватись у бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах.

4. При використанні студентами складного обладнання чи устаткування, складних систем доступу до інформації передбачається можливість отримання необхідної консультації або допомоги з боку викладача.

Система навчально-методичних засобів для забезпечення самостійної та індивідуальної роботи студентів

1. При самостійному опрацюванні навчального матеріалу велике значення для студента має навчально-методичний пакет, зміст якого передбачає:

- навчальну програму з навчальної дисципліни з чітким визначенням змісту й обсягу аудиторної і позааудиторної навчальної роботи;
- конспект лекцій, опорний конспект;
- основні поради студентам щодо вивчення конкретної дисципліни (у письмовій формі) з вимогами щодо оцінки знань з даної дисципліни;
- методичні рекомендації щодо вивчення окремих тем чи напрацювання практичних навичок;
- перелік читань, що виносяться на семінарські заняття;
- збірник контрольних завдань, запитань, тестів для самоперевірки;
- перелік літератури;
- робочий зошит (звіт) з виконання самостійної роботи.

2. Вимоги щодо складання методичних рекомендацій.

3. Види завдань до самостійної роботи.

Залежно від особливостей дисциплін викладач може видавати студентам різні види завдань самостійної роботи:

- ▶ робота з відповідними підручниками та особистим конспектом лекцій;
- ▶ самостійне вивчення окремих тем або питань із розробкою конспекту;
- ▶ робота з довідковою літературою;
- ▶ написання рефератів, повідомлень;
- ▶ підготовка письмових відповідей на проблемні питання;

Викладач не обмежується у виборі інших завдань для самостійної роботи за умови відповідності змісту завдання робочій навчальній програмі дисципліни.

Успішне виконання завдання самостійної роботи можливе за умов наявності в студентів певних навичок: уміння працювати з книгою (складати план, конспект, реферат); проводити аналіз навчального матеріалу (складати різні види таблиць, проводити їх аналіз).

Самостійні та індивідуальні завдання можуть виконуватись у робочому зошиті, на окремих картках, альбомних листах у вигляді креслення, графіків, кросвордів, анатомічних малюнків в альбомах тощо. Кращі роботи як зразки залишаються в кабінетах (лабораторіях), експонуються на виставці студентських робіт тощо.

Організація контрольних заходів самостійної та індивідуальної роботи студентів

1. Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль знань студентів.

2. Поточний контроль є органічною частиною навчального процесу і проводиться під час лекцій, семінарських, практичних і лабораторних занять.

3. Форми поточного контролю:

- усна співбесіда за матеріалами розглянутої теми на початку наступної лекції з оцінкою відповідей студентів (5.....10 хв);

- письмове фронтальне опитування студентів на початку чи в кінці лекції (5... 10 хв). Відповіді перевіряються й оцінюються викладачем у позааудиторний час. Бажано, щоб контрольні питання були заздалегідь підготовлені на окремих аркушах, на яких студенти пишуть відповіді;

- фронтальний безмашинний стандартизований контроль знань студентів за кількома темами, винесеними на самостійну роботу (5... 10 хв), проводиться на початку семінарських, практичних чи лабораторних занять;

- перевірка домашніх завдань;
- перевірка набутих умінь на практичних, лабораторних заняттях;
- тестова перевірка знань студентів;
- інші форми.

4. Виконання деяких завдань самостійної роботи студентів може контролюватись під час проведення лабораторних і практичних занять, під час проведення семінарів (деякі питання семінару можуть торкатись тем, які частково або повністю пророблялись самостійно), викладач може передбачити проведення семінару повністю за темами самостійної роботи

5. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим планом для засвоєння студентами в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовується при проведенні занять.

6. Контроль за опрацюванням навчального матеріалу,

7. винесеного на самостійну та індивідуальну роботу, проводиться викладачем на заняттях в позааудиторний час за двобальною ("зараховано", "не зараховано") або за впровадженою шкалою в навчальному закладі. Консультації та поточний контроль викладачі можуть проводити згідно з розкладом додаткових занять.

8. Результати поточного контролю за самостійну роботу студентів фіксуються в журналі обліку навчальних занять групи на окремій сторінці за відповідну тему.

Орієнтовні рекомендації щодо роботи студентів з літературою

Опрацювання матеріалу потрібно починати з прочитання всього тексту, параграфу, дотримуючись таких правил:

- зосередитись на тому, що читаєш;
- виділити саму суттєвість прочитаного, відкидаючи дрібниці;
- зрозуміти думку автора чітко і ясно, оскільки це допоможе виробити чітку й власну думку;
- мислити послідовно і обережно;
- уявити ясно те, що читаєш.

Після опрацювання тексту необхідно:

- виділити головну думку автора;
- виділити основні питання тексту від другорядних;

- усвідомити зв'язок між теоретичними положеннями і життям (практикою);
- закріпити прочитане у свідомості;
- пов'язати нові знання з попередніми в даній галузі;
- перейти до заключного етапу засвоєння й опрацювання -записів.

Записи можуть бути у вигляді конспекту, простих або розвинутих тезів, цитат, виписок, систематизованих таблиць, графіків, діаграм, схем.

Конспект (лат. *conspectus*- огляд) - це коротка, стисла, послідовно викладена за текстом універсальна форма запису основного змісту прочитаного, яка може супроводжуватись різними вищезгаданими записами.

Складання конспекту зводиться до коротких записів змісту кожного заголовку плану, виділяючи основні думки, положення, підтвердження прикладами. Усі питання плану повинні бути ув'язані між собою.

Виписки використовуються при необхідності викладання найбільш важливих місць, фактів, цифрових даних, точного формування правил та законів.

Цитата (лат. *citare*- визнавати) - це послідовний вислів, яким підкреслюється положення тексту. Вона зберігає гостроту висловлювання автора, виписується послідовно, грамотно і зазначається джерело цитати.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Уважно прочитати конспект лекцій.
2. Проаналізувати теоретичний матеріал, що відпрацьовувався на практичних заняттях.
3. Уважно вивчити тематику контрольних робіт, що запропонована.
4. Підібрати відповідну літературу, у якій відбиваються обрані питання.
5. Зробити стислий конспект з тих питань, що обрано.
6. Обміркувати та проаналізувати теоретичні положення.
7. Конкретно та чітко відповісти на поставлені питання, ілюструючи виклад конкретними прикладами.
8. Вказати практичну значущість питань, що розглядаються.
9. Вказати літературу, що була використана.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Загальними вимогами до виконання контрольних робіт є чіткість, логічна послідовність викладення матеріалу, виключення можливості неоднозначного тлумачення, конкретність пояснень, наведених термінів і визначень, обґрунтованість висновків та прикладів.

Роботу слід оформлювати у рукописному вигляді у зошиті шкільного зразка, при цьому щільність тексту по всій роботі має бути однаковою. Писати слід чітко та розбірливо. Чітко відокремлювати питання та розділи роботи.

Обов'язково вказати літературу, що була використана при підготовці контрольної роботи.

Також роботу можна виконувати у друкованому вигляді на одному боці аркуша паперу формату А4 (210 x 297 мм) з текстом, надрукованим шрифтом Times New Roman 14 кеглем через полуторний міжрядковий інтервал (до 30 рядків на сторінці). Текст розміщується на сторінці таким чином, щоб залишати поля наступних розмірів: зліва – не менше 25 мм, справа – 15 мм, зверху і знизу – по 20 мм.

Кожен варіант контрольної роботи складається з 10 тестових завдань, 2 теоретичних питань

і ситуаційної задачі.

Відповіді на тестові завдання вказують арабськими цифрами через кому в окремий рядок відповідно до порядкового номера кожного тестового завдання. Кожне завдання тесту може мати від 1 до 5 відповідей. Наприклад, «Відповіді на тестові завдання»:

1. 1, 3, 5
2. 2, 4
3. 1
4. 5
5. 3, 4, 5
6. 1, 2 і т.д.

Кожне нове питання і відповідна відповідь на нього має починатися з нової сторінки.

Вирішення ситуаційної задачі має супроводжуватись поясненнями, обґрунтуванням тих чи інших міркувань вибору та послідовності застосовуваних заходів.

Контрольна робота закінчується списком використаної літератури. При його складанні усі використані джерела викладаються в алфавітному порядку або в залежності від використання. Відомості про книги (монографії, підручники, статті і т.п.) повинні включати: прізвище та ініціали автора; назву; найменування видання (журналу); рік випуску; номер видання (журналу) і сторінки, на яких розміщена стаття.

Оцінка виконаної контрольної роботи проводиться наступним чином: правильна відповідь за кожний окремий тест оцінюється в 2 бали (загалом 20 балів), за теоретичне питання – у 5 балів, ситуаційну задачу – 10 балів. За допомогою письмової модульної контрольної роботи оцінюється ступінь освоєння пройденого матеріалу з дисципліни за максимальною рейтинговою оцінкою – 40 балів.

Нижче наведено 30 варіантів контрольних робіт для вибору студентів.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ (ТЕСТИ) ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТАМИ

ЗРАЗКИ ТЕСТІВ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Реакція організму на подразнення, яка здійснюється за допомогою нервової системи – це:

- а) відчуття;
- б) рефлекс;
- в) збудження;
- г) реагування.

2. Вища інтегруюча форма психіки, яка склалася в процесі суспільно-історичного розвитку під впливом трудової діяльності та постійного спілкування за допомогою мови – це:

- а) психіка;
- б) свідомість;
- в) самосвідомість;
- г) рефлекс.

3. Перша експериментальна психологічна лабораторія була заснована в Німеччині у 1879 р.:

- а) В. Вундтом;
- б) І. П. Павловим;

- в) З. Фрейдом;
- г) А. Адлером.

4. Психологія:

- а) це наука про виникнення і функціонування в діяльності індивідів психічного відображення реальності;
- б) це наука про закономірності, механізми і факти психічного життя людини і тварин;
- в) усі відповіді правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

5. Місце поєднання нервових клітин носить назву:

- а) синапс; б) дендрит; в) нейрон;
- г) аксон.

6. У якому з наведених нижче варіантів відповіді дається визначення свідомості:

- а) активна діяльність центральної нервової системи;
- б) специфічно людська форма відображення і духовного освоєння дійсності, вища інтегруюча форма психіки людини;
- в) природжена здатність організму реагувати на стимул зовнішнього і внутрішнього середовища;
- г) автоматизоване виконання і регуляція доцільних дій.

7. За просторово-візуальне мислення відповідає:

- а) права півкуля; б) ліва півкуля; в) обидві півкулі; г) лобні долі.

8. Складна, вроджена форма поведінки тварин, що забезпечує задоволення їхніх життєвих потреб, – це:

- а) інстинкт;
- б) рефлекс;
- в) подразливість;
- г) чутливість.

9. Етапів розвитку поглядів на предмет в історії психології є:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

10. В якій з наведених груп вказані лише психічні явища:

- а) наполегливість, гордість, запам'ятовування, уважність, інтерес, розуміння, здібності, вміння;
- б) наполегливість, гордість, мелодія, інтерес, розуміння, здібності, спокій, прагнення, байдужість;
- в) біль, уміння, акорд, розуміння, рух, шепотіння, впертість, уявлення, думка, наполегливість;

г) напруга, апетит, музика, думка, крик, цікавість.

11. Умовно виділяють блоки мозку. Їх:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

12. Ліва півкуля головного мозку відповідає за:

- а) аналітико-синтетичну діяльність;
- б) синтетичну діяльність; в) аналітичну діяльність; г) просторову орієнтацію.

13. Вроджена біологічно зумовлена схильність до певної поведінки без участі мислення, навчання чи досвіду, що виникає як реакція на внутрішні чи зовнішні чинники, – це:

- а) ідеомоторика; б) персеверація; в) імпритінг; г) інстинкт.

14. Складні видові форми поведінки тварин, організація і цілі яких генетично детерміновані, називаються:

- а) рефлексом;
- б) імпринтингом;
- в) інстинктом;
- г) подразливістю.

15. Вища форма психічного відображення, яка інтегрує всі інші форми відображення і властива лише людині, – це:

- а) мислення;
- б) самосвідомість;
- в) воля;
- г) пам'ять.

16. Перша експериментальна психологічна лабораторія була заснована В. Вундтом в Німеччині в:

- а) 1879 р.;
- б) 1921 р.;
- в) 1657 р.;
- г) 1780 р.

17. Знайти "зайве" поняття серед запропонованих:

- а) свідомість;
- б) психічний процес;
- в) психічний стан;
- г) психічні властивості.

18. До поділу психічних процесів на класи не входять:

- а) пізнавальні;
- б) емоційні;

В) ВОЛЬОВІ;

г) інтелектуальні.

19. Нервова клітина із відростками, що відходять від неї, називається:

- а) синапс; б) нейрон; в) аксон; г) дендрит.

20. Нейрони, що зв'язують своїми аксонами центральну нервову систему з рецепторами і проводять збудження від периферії до центра, називаються:

- а) працюючими; б) стимулюючими; в) аферентними; г) еферентними.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а			+		+		+	+		+						+	+			
б	+	+		+		+					+				+				+	
в									+			+		+						+
г													+					+		

ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ. БУДОВА, ЗАВДАННЯ І МЕТОДИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Питання до теми:

1. Основні напрямки сучасної психології.
2. Місце сучасної психології в системі наук.
3. Структура і завдання сучасної психології.
4. Основні методологічні принципи сучасної психології.
5. Методи сучасної психології.
6. Конкретні методики психологічних досліджень.

ТЕСТИ

1. "Полотна художника чимало розповіли про нього як про особистість." Описано метод:

- а) природного спостереження;
б) тесту;
в) вивчення продуктів діяльності;
г) експерименту.

2. Метод тривалого, планомірного та цілеспрямованого опису психологічних особливостей на основі безпосереднього сприймання проявів

цих особливостей у діяльності та поведінці дитини (людини) зобов'язковою систематизацією отриманих даних та формулюванням загальних висновків – це:

- а)** спостереження;**б)** експеримент;**в)** тестування;
- г)** бесіда.

3. Напрямок психології, що вивчає роль і дію неусвідомлюваних чинників, що визначають потреби й потяги особистості, її поведінку, – це:

- а)** біхевіоризм;**б)** структурна психологія;**в)** психоаналіз;
- г)** гуманістична психологія.

4. Сучасна психологія свої дослідження базує на:

- а)** спостереженні та експериментах;
- б)** спробах і помилках;
- в)** інтуїції;
- г)** інсайті.

5. "Завдання для учнів підібрані спеціально з метою виявлення рівня кмітливості та вміння логічно мислити". Описано метод:

- а)** природного спостереження;
- б)** тесту;
- в)** вивчення продуктів діяльності;
- г)** експерименту.

6. До допоміжних методів психології належить метод:

- а)** спостереження;**б)** експерименту;**в)** тестів;
 - г)** всі відповіді неправильні.
- 7.

7. "Люди від природи – хороші," – зазначають теоретики:

- а)** психоаналізу;
- б)** гуманістичної течії;**в)** гештальтпсихології;**г)** біхевіоризму.

8. Цікаво, що ранні дослідження інтелекту чи поведінки особистості ґрунтувалися на описах особистістю своїх відчуттів, набутого досвіду. Цей метод відомий як:

- а)** спостереження;
- б)** експеримент;
- в)** самоспостереження;
- г)** тест.

9. Оберіть правильний варіант відповіді стосовно біхевіоризму:

- а)** предметом дослідження має несвідомі бажання людини;
- б)** орієнтується на розкриття усіх потенційних можливостей людини;

- в) використовує схему "стимул – реакція";
- г) розуміє гештальт як форму, структуру, цілісну конфігурацію.

10. Точний і надійний метод психологічного дослідження, який дає змогу довільно спричинити те чи інше психічне явище, вплинути на його перебіг, зареєструвати все за допомогою спеціальних приладів, – це:

- а) природний експеримент;
- б) тест;
- в) лабораторний експеримент;
- г) включене спостереження.

11. Метод, який дає змогу вивчати особистість в умовах її трудової, творчої діяльності та в повсякденному житті за допомогою аналізу біографій, щоденників, творів художньої літератури, мистецтва, ручних виробів тощо, - це:

- а) спостереження;
- б) анкетування;
- в) метод аналізу продуктів діяльності;
- г) тест.

12. До допоміжних методів належить метод:

- а) спостереження; б) експерименту; в) тестів;
- г) всі відповіді неправильні.

13. До основних методів належить метод:

- а) спостереження;
- б) тестів;
- в) бесіди;
- г) анкетування.

14. Поняття "самоактуалізація" у психології належить:

- а) З.Фрейду; б) А. Маслоу; в) К.Юнгу;
- г) К.Роджерсу.

15. Поняття "піраміда потреб" у психологію ввів:

- а) З.Фрейд;
- б) К.Юнг;
- в) А. Маслоу;
- г) К.Роджерс.

16. Експеримент, що базується на управлінні поведінкою досліджуваних у звичних для них умовах, – це:

- а) лабораторний експеримент;
- б) природний експеримент; в) приховане спостереження; г) включене спостереження.

17. Поняття "самореалізація" у психології належить:

- а) З.Фрейду;

- б) А. Маслоу;
- в) К. Юнгу;
- г) К.Роджерсу.

18. Метод вивчення властивостей і законів свідомості за допомогою рефлексивного спостереження – це метод:

- а) самоспостереження;
- б) спостереження; в) експерименту; г) тестів.

19. До основних методів психології належать:

- а) методи спостереження і анкетування;
- б) спостереження й експерименту;
- в) експерименту і тестів;
- г) опитування й експерименту.

20. До емпіричних методів дослідження не входить:

- а) самоспостереження;
- б) біографічний метод;
- в) аналіз продуктів діяльності;
- г) генетичний метод.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а		+		+									+					+		
б					+		+							+		+			+	
в	+		+			+		+	+	+	+	+			+					
г																	+			+

ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ПСИХІКИ У ТВАРИН І ЛЮДСЬКОЇ СВІДОМОСТІ

Питання до теми:

1. Розвиток форм відображення дійсності. Виникнення психіки як результат еволюції матерії:

- а) відображення як загальна властивість матеріального світу; б) особливості відображення неорганічної матерії;
- в) біологічні форми відображення;
- г) виникнення чутливості як якісно нової форми відображення психіки.

2. Розвиток психіки в філогенезі:

- а) сенсорна стадія розвитку психіки;
- б) перцептивна стадія розвитку психіки; в) інтелектуальна стадія розвитку психіки;

3. Спілкування і мова тварин.

4. Залежність психіки від середовища і будови органів:
а) психіка і середовище;
б) психіка і еволюція нервової системи.
5. Умови переходу до вищої форми відображення – людської свідомості.
6. Суттєві відмінності психіки людини і тварини.

ТЕСТИ

1. Складна, вроджена форма поведінки тварин, що забезпечує задоволення їхніх життєвих потреб, – це:

- а) інстинкт; б) рефлекс; в) таксис; г) навичка.

2. Виконувана за допомогою нервової системи реакція організму у відповідь на подразник – це:

- а) відчуття;
б) рефлекс;
в) реагування;
г) збудження.

3. Інстинкт – це:

- а) вміння, набуті шляхом спроб і помилок;
б) акт сприймання;
в) стереотипна вроджена форма поведінки;
г) результат наuczіння.

4. Допсихічна форма регуляції поведінки найпростіших тваринних організмів – це:

- а) таксиси; б) тропізми; в) імпритінг;
г) чутливість.

5. У яких формах здійснюється пристосування тварин, що мають ланцюжкову нервову систему, до середовища:

- а) лише у формі інстинктів;
б) у формі простих безумовних рефлексів;
в) у формі інстинктів і простих безумовних рефлексів;
г) у формі безумовних і найпростіших умовних рефлексів.

6. Здатність реагувати на біотично значущі об'єкти не в процесі безпосереднього контакту з ними, а на відстані (реакція на сигнал), завдяки чому організми можуть уникнути загрози для свого існування, або скористатися сприятливими умовами для життєдіяльності, – це:

- а) подразливість;
б) навичка; в) здібність; г) чутливість.

7. Допсихічна форма регуляції поведінки найпростіших рослинних організмів – це:

- а) таксиси; б) тропізми; в) імпритінг; г) чутливість.

8. Таксиси:

- а) елементарні безпосередні контактні рухові реакції найпростіших організмів;
- б) здатність реагувати на біотично значущі об'єкти не в процесі безпосереднього контакту з ними, а на відстані (реакція на сигнал), завдяки чому організми можуть уникнути загрози для свого існування або скористатися сприятливими умовами для життєдіяльності;
- в) вид поведінки, що набувається твариною за життя і фіксується в індивідуальному досвіді;
- г) складна видова форми поведінки тварин, організація і цілі якої генетично детерміновані.

9. Для тварин, які перебувають на сенсорній стадії розвитку психіки, характерними формами поведінки є:

- а) навчіння;
- б) інстинкти;
- в) інтелектуальні форми поведінки;
- г) навички.

10. Одноклітинним живим організмам властиві:

- а) перцепція;
- б) подразливість;
- в) чутливість;
- г) усі перелічені властивості.

11. Інтелектуальна поведінка властива:

- а) тваринам, які мають нервову систему;
- б) багатьом тваринам з розвиненою центральною нервовою системою;
- в) окремим тваринам;
- г) усім тваринам.

12. Інтелектуальна форма поведінки тварин дає їм змогу:

- а) пристосовуватися до різних життєвих умов;
- б) узагальнювати всю отриману інформацію;
- в) відповідати на небезпечні впливи середовища;
- г) уникати небезпечних впливів середовища.

13. Вроджена біологічно зумовлена схильність до певної поведінки без участі мислення, навчання чи досвіду, що виникає як реакція на внутрішні чи зовнішні чинники, – це:

- а) ідеомоторика; б) персеверація; в) імпритінг; г) інстинкт.

14. Складні видові форми поведінки тварин, організація і цілі яких генетично детерміновані, називаються:

- а) рефлексом;
- б) імпринтингом;
- в) інстинктом;
- г) подразливістю.

15. Складна, вроджена форма поведінки тварин, що забезпечує задоволення їхніх життєвих потреб, – це:

- а) інстинкт;
- б) рефлекс;
- в) подразливість;
- г) чутливість.

16. Здатність живого організму реагувати на біологічно значимі впливи середовища шляхом підвищення рівня своєї активності, зміни напрямку і швидкості рухів:

- а) чутливість;
- б) подразливість; в) орієнтування; г) імпритінг.

17. Вроджена біологічно зумовлена схильність до певної поведінки без участі мислення, навчання чи досвіду, що виникає як реакція на внутрішні чи зовнішні чинники, – це:

- а) ідеомоторика; б) персеверація; в) імпритінг;
- г) інстинкт.

18. До основних форм відображення не відносять:

- а) психічне; б) фізичне; в) музичне;
- г) фізіологічне.

19. О. М. Леонт'єв виділяє стадії розвитку психіки. Їх:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

20. Сітчастий тип нервової системи відповідає наступному типу поведінки тварин:

- а) інстинктивній;
- б) індивідуально набутій;
- в) інтелектуальній;
- г) всі відповіді неправильні.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а	+			+				+				+			+					+
б		+					+		+	+						+			+	
в			+		+						+			+				+		
г						+							+				+			

ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ. ДІЯЛЬНІСТЬ

Питання до теми:

1. Активність і діяльність:
 - а) потреба як джерело активності; б) види потреб;
 - в) поняття про діяльність;
 - г) якісна відмінність діяльності людини і поведінки тварини.
2. Структура діяльності.
3. Керування дією та контроль за нею.
4. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності.
5. Освоєння діяльності:
 - а) виникнення навичок, їх структура; б) взаємодія навичок;
 - в) виникнення умінь; г) формування звичок.
6. Основні види діяльності і їх розвиток у людини:
 - а) психологічна характеристика ігрової діяльності;
 - б) психологічна характеристика навчальної діяльності; в) психологічна характеристика трудової діяльності.

ТЕСТИ

1. Основними видами діяльності є:

- а) політична;
- б) художньо-естетична;
- в) усі відповіді правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

2. Взірець, до якого прагне людина у своїй діяльності та поведінці, – це:

- а) мета; б) ціль; в) ідеал; г) ідол.

3. Елементом структури діяльності є:

- а) поведінка; б) активність; в) мета;
- г) усі відповіді неправильні.

4. Процес накопичення особистістю досвіду шляхом перетворення зовнішніх елементів предметної діяльності і спілкування у внутрішній план, називається:

- а) виховання;

- б) научіння;
- в) інтеріоризація;
- г) усі відповіді неправильні.

5. Система уявлень і понять – це:

- а) діяльність;
- б) уміння; в) звичка; г) знання.

6. Потреба виконувати ту чи іншу дію, схильність до певного способу дій – це:

- а) уміння;
- б) навичка; в) діяльність; г) звичка.

7. Процес оволодіння системою знань, понять, умінь і навичок, необхідних для орієнтації в сучасному світі та для майбутньої професії, – це:

- а) гра;
- б) спілкування;
- в) праця;
- г) навчання.

8. Компонент діяльності, який забезпечує її раціональне, професійне виконання, – це:

- а) уміння; б) навичка; в) знання; г) звичка.

9. Вироблена на основі знань і навичок система психічних і практичних дій, які забезпечують успішне виконання певного виду діяльності на елементарному або майстерному рівнях, – це:

- а) навчання;
- б) дія;
- в) уміння;
- г) навичка.

10. Система рухів, спрямованих на певний об'єкт з метою володіння ним чи його удосконалення, називається:

- а) діяльністю;
- б) дією;
- в) навичкою;
- г) працею.

11. Діяльнісний стан живих організмів як умова їхнього існування у світі – це:

- а) потреба;
- б) звичка;
- в) діяльність;

г) активність.

12. Сукупність цілеспрямованих, усвідомлених дій, що передбачають позитивний наслідок, задоволення власних і соціальних потреб, інтересів, складають:

- а) діяльність;
- б) спрямованість;
- в) дії;
- г) мотиви.

13. Погляди особистості, які відповідають рівню її свідомості, життєвим домаганням, – це:

- а) ідеали;
- б) переконання;
- в) мрії;
- г) потяг.

14. Нестача, відсутність чогось, що порушує наш спокій і рівновагу, спонукає нас до діяльності, – це:

- а) мотив;
- б) спрямованість;
- в) бажання;
- г) потреба.

15. Діяльність людини, спрямована на освоєння та перетворення предметів, об'єктів навколишнього світу чи створення нових, для задоволення власних та суспільних потреб, – це:

- а) праця;
- б) навчання;
- в) гра;
- г) спілкування.

16. Найважливіша загальна властивість особистості, яка виявляється у цілеспрямованій активності, що реалізує потреби суб'єкта під час взаємодії з довколишнім середовищем:

- а) активність; б) діяльність; в) потреба;
- г) мотив.

17. Засвоєний суб'єктом спосіб виконання дій, який забезпечується сукупністю набутих знань і навичок:

- а) вміння; б) навичка; в) знання;
- г) рефлекс.

18. Те, для чого працює, за що бореться людина, чого вона хоче досягнути у своїй діяльності, – це:

- а) спрямованість;
- б) мета;
- в) мотив;

г) мотивація.

19. Сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості незалежно від ситуації; характеризується інтересами, нахилами, переконаннями, ідеалами, у яких виражається світогляд людини, – це:

а) спрямованість;

б) мотивація;

в) мотив;

г) потреба.

20. Людська потреба в їжі є:

а) природною за походженням, духовною за предметом;

б) природною за походженням, матеріальною за предметом; в)

культурною за походженням, матеріальною за предметом; г)

культурною за походженням, духовною за предметом.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а												+			+		+		+	
б								+		+			+			+		+		+
в		+	+	+					+											
г	+				+	+	+				+			+						

ОСОБИСТІСТЬ

Питання до теми:

1. "Індивід", "особистість", "індивідуальність", ознаки цих понять.
2. Структура особистості, її компоненти.
3. Мотиви діяльності особистості, види мотивів.
4. Самооцінка особистості та рівень домагань.

ТЕСТИ

1. Свідомий індивід з індивідуально виявленими своєрідними розумовими, емоційно-вольовими та фізичними властивостями, що включений в суспільно-корисну діяльність і займає певне місце в суспільному житті, – це характеристика:

а) людини;

б) особистості;

в) індивіда;

г) індивідуальності.

2. Діяльнісний стан живих організмів як умова їхнього існування у світі – це:

- а) потреба;
- б) звичка;
- в) діяльність;
- г) активність.

3. Перше народження особистості відбувається в:

- а) 1 рік;
- б) 2-3 роки;
- в) 14-16 років;
- г) 18-21 рік.

4. Вперше ми замислюємось над своїм місцем у суспільстві, над тим, хто ми є, в:

- а) дошкільному віці;
- б) молодшому шкільному віці;
- в) підлітковому віці;
- г) юнацькому віці.

5. Сукупність цілеспрямованих, усвідомлених дій, що передбачають позитивний наслідок, задоволення власних і соціальних потреб, інтересів, складають:

- а) діяльність;
- б) спрямованість;
- в) дії;
- г) мотиви.

6. Погляди особистості, які відповідають рівню її свідомості, життєвим домаганням, – це:

- а) ідеали;
- б) переконання;
- в) мрії;
- г) потяги.

7. Спонування до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб, у яких виявляється активність суб'єкта, – це:

- а) мотив; б) ціль;
- в) мета; г) звичка.

8. Нестача, відсутність чогось, що порушує наш спокій і рівновагу, спонукає нас до діяльності, – це:

- а) мотив;
- б) спрямованість;
- в) бажання;
- г) потреба.

9. Взірець, до якого прагне людина у своїй діяльності та поведінці, – це:

- а) мета;

- б) ціль; в) ідеал;
- г) ідол.

10. Прагнення досягти цілей того ступеня складності, на який людина вважає себе здатною:

- а) рівень домагань;
- б) самооцінка;
- в) самосвідомість;
- г) образ "Я".

11. Сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості незалежно від ситуації; характеризується інтересами, нахилами, переконаннями, ідеалами, у яких виражається світогляд людини, - це:

- а) спрямованість;
- б) мотивація;
- в) мотив;
- г) потреба.

12. Те, для чого працює, за що бореться людина, чого вона хоче досягнути у своїй діяльності, – це:

- а) спрямованість;
- б) мета;
- в) мотив;
- г) мотивація.

13. Впертість дитини на 3 році життя, прагнення діяти самостійно, заяви "Я сам" пов'язані з:

- а) завищеною самооцінкою; б) заниженою самооцінкою; в) поганим характером;
- г) становленням самосвідомості.

14. Особистість – це:

- а) носій індивідуально-своєрідних рис;
- б) поєднання психологічних особливостей людини, що утворюють її своєрідність, відмінність від інших людей;
- в) соціалізований індивід, який втілює найсуттєвіші соціально значущі властивості;
- г) одиничний представник людського роду.

15. Підсистема структури особистості, яка виявляється у спілкуванні з іншими людьми і в якій особистісне виступає як прояв групових взаємовідносин, а групове – в конкретній формі проявів особистості:

- а) інтеріндивідна; б) інтроіндивідна; в) метаіндивідна; г) позаіндивідна.

16. Автором структури особистості з інтеріндивідною; інтроіндивідною та метаіндивідною підструктурами є:

- а) І. Павлов;
- б) З. Фрейд;
- в) А. Петровський;
- г) П. Анохін.

17. Псевдорозумне пояснення людиною своїх бажань, вчинків, проте зумовлене причинами, визнання яких загрожувало б втратою самоповаги:

- а) сублімація;
- б) раціоналізація; в) заперечення; г) фантазія.

18. Знайти зайве:

- а) інтереси;
- б) переконання; в) прагнення; г) установки.

19. До прагнень не належать:

- а) мрії;
- б) ідеали;
- в) пристрасті;
- г) потяги.

20. Неправильно вказана підструктура установки:

- а) динамічна;
- б) когнітивна;
- в) емоційно-оцінна;
- г) поведінкова.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а					+		+			+	+				+					+
б	+		+			+						+					+			
в				+					+					+		+				
г		+						+					+					+	+	

УВАГА

Питання до теми:

1. Поняття про увагу та її фізіологічні основи.
2. Види і форми уваги:
 - а) мимовільна увага;б) довільна увага;
 - в) післядовільна увага.
3. Структура (властивості) уваги:
 - а) стійкість і концентрація уваги;б) переключення уваги;
 - в) розподіл уваги;г) обсяг уваги.
4. Шляхи керування увагою учнів.

ТЕСТИ

1. Загальмовані, відносно слабші збудження порівняно з домінуючими
О. Ухтомський називав:

- а) домінантними;
- б) непрямыми;
- в) субдомінантними;
- г) незворотніми.

2. Чи можлива інтелектуальна діяльність особистості без уваги?

- а) неможлива;
- б) можлива;
- в) можлива частково;
- г) всі відповіді правильні.

3. Увага – це:

- а) психічний процес, який забезпечує сприйняття об'єкта;
- б) форма психічної діяльності людини, що виявляється у її спрямованості та зосередженості свідомості на об'єкті, при одночасному абстрагуванні від інших;
- в) психічний пізнавальний процес, що виявляється у зосередженості на об'єкті, який має для людини актуальне значення;
- г) психічний стан зосередженості на актуальному об'єкті.

4. Найефективнішою для навчального процесу є:

- а) мимовільна увага;
- б) довільна увага;
- в) післядовільна увага;
- г) усі відповіді правильні.

5. Англійський фізіолог, який порівняв нашу нервову систему із лійкою:

- а) Чарльз Скот Шерінгтон;

б) Зігмунд Фрейд; в)
Абрахам Маслоу; г) Карл
Роджерс.

6. Поняття "післядовільна" увага було введено у науковий обіг:

а) І. Павловим;
б) М. Добриніним; в) А.
Петровським; г) П.
Анохіним.

7. Викресліть зайве:

а) мимовільна увага; б)
післядовільна увага; в)
сенсорна увага;
г) довільна увага.

8. Принцип домінанти був введений:

а) П. Анохіним;
б) А. Петровським;
в) Г. Костюком;
г) О. Ухтомським.

9. Концентрація уваги – це:

а) можливість утримати в сфері уваги водночас кілька об'єктів;
б) тривалість зосередження уваги на об'єкті;
в) ступінь зосередження уваги на об'єкті;
г) перенесення уваги з одного предмета на інший.

10. Свідомо спрямоване зосередження особистості на предметах та явищах навколишньої дійсності, на внутрішній діяльності:

а) мимовільна увага; б)
післядовільна увага; в)
внутрішня увага;
г) довільна увага.

11. Навмисне перенесення уваги з одного предмета на інший, якщо цього потребує діяльність:

а) переключення;
б) стійкість;
в) відволікання;
г) концентрація.

12. Викресліть зайве:

а) стійкість;
б) відволікання; в)
концентрація; г)
домінанта.

13. Тривалість зосередження на об'єктах діяльності:

а) концентрація;
б) стійкість;
в) відволікання;

г) переключення.

14. Тахістоскоп – прилад для дослідження:

- а) пам'яті;
- б) уваги;
- в) мислення;
- г) уяви.

15. Міра інтенсивності зосередження уваги на об'єктах, що є предметом розумової або фізичної діяльності:

- а) переключення;
- б) стійкість;
- в) концентрація;
- г) розподіл.

16. Кількість об'єктів, які можуть бути охоплені увагою і сприйняті в найкоротший час:

- а) стійкість уваги;
- б) концентрація уваги;
- в) обсяг уваги;
- г) переключення уваги.

17. За допомогою тесту Бурдона (метод коректурної проби) можна дослідити:

- а) пам'ять;
- б) увагу;
- в) мислення;
- г) уяву.

18. Людина, зосереджуючись на одному, не помічає іншого. Це вказує на важливу закономірність уваги:

- а) стійкість;
- б) переключення; в) відволікання; г) вибірковість.

19. Форма уваги, при якій вона спрямовується на аналіз діяльності психічних процесів, думок, переживань:

- а) зовнішня; б) внутрішня; в) довільна;
- г) мимовільна.

20. Під час внутрішньої уваги чутливість органів чуття:

- а) знижується;
- б) підвищується;
- в) не змінюється;
- г) змінюється в залежності від особливостей цих органів.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а		+			+						+									+
б			+	+		+							+	+					+	
в	+						+		+						+	+	+			
г								+		+		+						+		

ВІДЧУТТЯ

Питання до теми:

1. Поняття про відчуття:
 - а) визначення відчуття;
 - б) погляди на природу відчуттів;
 - в) роль відчуттів в житті та діяльності людини.
2. Рефлекторна природа відчуттів та сприймань:
 - а) поняття про аналізатор;
 - б) процес виникнення відчуттів.
3. Класифікація та види відчуттів:
 - а) особливості екстероцептивних відчуттів; б) характеристика інтероцептивних відчуттів; в) пропріоцептивні відчуття і їх особливості.
4. Загальні властивості і закономірності відчуттів:
 - а) якість, інтенсивність, тривалість відчуттів; б) пороги відчуттів;
 - в) явище адаптації;
 - г) явище синестезії і сенсibiliзації;
 - д) компенсаторні можливості відчуттів.

ТЕСТИ

1. *Відчуття, що несуть інформацію про стан внутрішніх органів:*
 - а) екстероцептивні відчуття; б) інтероцептивні відчуття; в) пропріоцептивні відчуття; г) температурні відчуття.
2. *Зниження чутливості аналізатора під впливом тривалої чи постійної дії подразника (стимулу) – це:*
 - а) адаптація;
 - б) синестезія;
 - в) сенсibiliзація;
 - г) взаємодія відчуттів.

3. Суб'єктивне відображення окремих властивостей предметів і явищ навколишнього світу в корі головного мозку внаслідок їх безпосереднього впливу на наші органи чуття – це:

- а) сприймання;
- б) відчуття;
- в) увага;
- г) уява.

4. Яке з наведених визначень відчуття є найбільш повним та правильним:

- а) відчуття є процесом опосередкованого відображення людиною особливостей предметів та явищ об'єктивного світу;
- б) відчуття є процесом безпосереднього відображення людиною предметів та явищ зовнішнього світу у їх взаємозв'язках та відношеннях;
- в) відчуття є відображенням у мозку людини окремих особливостей, якостей предметів та явищ об'єктивної дійсності внаслідок їх безпосереднього впливу на аналізатори;
- г) відчуття – це відображення мозком предметів та явищ у всій сукупності їх особливостей, коли вони безпосередньо діють на аналізатори.

5. Відчуття виникають при:

- а) відсутності безпосереднього впливу стимулів; б) безпосередньому впливі фізичних стимулів; в) пошуковій діяльності індивіда;
- г) опосередкованому впливі психічних стимулів.

6. Про яку закономірність відчуттів говориться у висловлюваннях: "холодний колір", "гострий погляд", "м'який голос":

- а) адаптація;
- б) сенсibiliзація;
- в) синестезія;
- г) компенсація.

7. Відповідь організму на безпосередній вплив зовнішніх стимулів – це:

- а) сприймання;
- б) відчуття; в) мислення; г) пам'ять.

8. Залежно від міри контакту органів чуття з подразниками розрізняють чутливість:

- а) розсіяну та скупчену; б) первинну та вторинну; в) основну та похідну;
- г) контактну та дистантну.

9. До екстероцептивних відчуттів не належать:

- а) статичні; б) зорові; в) слухові;
- г) нюхові.

10. Викресліть зайве:

- а) екстероцептивні відчуття; б) інтероцептивні відчуття; в) пропріоцептивні відчуття; г) температурні відчуття.

11. Пропріоцептивні відчуття відображують:

- а) властивості предметів та явищ зовнішнього світу;
- б) рухи органів тіла і його стан;
- в) інформацію про стан внутрішніх органів;
- г) терморегуляцію та теплообмін організму з навколишнім середовищем.

12. Властивість, за якою відрізняється певний колір від будь-якого іншого при однаковій їх світлості та насиченості, – це:

- а) яскравість кольору; б) світлість кольору; в) кольоровий тон;
- г) насиченість кольору.

13. Ахроматичні кольори розрізняються лише за:

- а) мірою світлості;
- б) насиченістю кольору; в) яскравістю кольору; г) кольоровим тоном.

14. Найменше зростання або зниження голосності, яке може відчувати людське вухо, дорівнює:

- а) 1 децибелу;
- б) 10 децибелам;
- в) 100 децибелам;
- г) 1000 децибелам.

15. Звукочутлива частина вуха, що знаходиться у його центральній частині, – це:

- а) барабанна перетинка;
- б) кортіїв орган;
- в) ковадло;
- г) молоточок та стремено.

16. Відчуття дають знання про міру рівності та рельєфності поверхні предметів, яка відчувається при їх обмацуванні:

- а) больові; б) статичні; в) тактильні;
- г) кінестетичні.

17. Порогом відчуття називають:

- а) такий рівень інтенсивності подразника, який здатний викликати відчуття;
- б) особливість, якою одне відчуття відрізняється від інших;
- в) пристосування органу чуття до подразника;

г) взаємодію відчуттів.

18. Вкажіть неправильну назву порогу відчуттів:

- а) абсолютний;
- б) диференційний;
- в) розрізнення;
- г) середній.

19. Органічні відчуття сигналізують про:

- а) положення тіла у просторі;
- б) голод, спрагу, втому;
- в) міру рівності та рельєфності поверхні предметів;
- г) властивості предметів та явищ зовнішнього світу.

20. Абсолютний поріг відчуттів буває:

- а) диференційний та інтенсивний;
- б) середній та знижений;
- в) нижній та верхній;
- г) великий та малий.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а		+							+				+	+			+			
б	+		+		+		+				+				+				+	
в				+		+						+				+				+
г								+		+								+		

СПРИЙМАННЯ

Питання до теми:

1. Поняття про сприймання:
 - а) визначення сприймання;
- б) що спільного і відмінного в відчуттях і сприйманнях?
 2. Характерні особливості сприймання.
 3. Сприймання як дія. Спостереження і спостережливість:
 - а) роль моторних компонентів у сприйманні;
- б) спостереження і умови його ефективності.
 4. Класифікація сприймань та їх види:
 - а) сприймання простору; б) сприймання часу;
 - в) сприймання руху.

ТЕСТИ

1. Дівчина завмерла від подиву: лише тепер вона помітила коника-стрибунця, який вдало сховався на соломинці, подібній за забарвленням до

його тіла, став ніби її продовженням, замаскувався. Подібні явища відбуваються за принципом:

- а) цілісності;**
- б) структурності;**
- в) ілюзії;**
- г) співвідношення фону та об'єкта.**

2. Викривлене сприймання реально існуючих предметів чи явищ називається:

- а) предметність; б) аперцепція; в) ілюзія;**
- г) структурність.**

3. Закони організації сприймання запропоновані:

- а) біхевіористами; б) гештальтистами; в) фрейдистами;**
- г) гуманістами.**

4. Яке з наведених визначень є найбільш повним та правильним:

- а) сприймання – це відображення найбільш суттєвих якостей та особливостей предметів у їх сукупності;**
- б) сприймання – це синтез відчуттів;**
- в) сприймання – це психічний процес відображення в мозку предметів та явищ у цілому, у всій сукупності їх особливостей при безпосередній дії на органи чуття;**
- г) сприймання – це безпосереднє відображення людиною предметів та явищ зовнішнього світу.**

5. Яка закономірність сприймання проявляється в таких фактах: миску, яка стоїть на столі, ми сприймаємо як круглу, хоча її зображення на сітчатці ока має форму еліпсу; сніг ми сприймаємо білим і в рожевих променях вечірнього сонця, і в сутінках:

- а) аперцепція;**
- б) константність;**
- в) ілюзія;**
- г) обдуманість.**

6. Яке з наведених визначень апперцепції є правильним:

- а) аперцепція – це негативний вплив попереднього досвіду на сприймання;**
- б) аперцепція – це позитивний вплив попереднього досвіду на сприймання;**
- в) аперцепція – це залежність сприймання від попереднього досвіду людини;**
- г) аперцепція – це залежність сприймання від об'єктивних особливостей об'єкта.**

7. Сприймання виникають при:

- а) відсутності безпосереднього впливу стимулів;**
- б) безпосередньому впливі стимулів;**

- в) пошуковій діяльності індивіда;
- г) опосередкованому впливі психічних стимулів.

8. За формою існування матерії не виділяють наступний вид сприймання:

- а) сприймання болю;
- б) сприймання часу;
- в) сприймання простору;
- г) сприймання руху.

9. Сприймання та відчуття:

- а) не пов'язані;
- б) іноді пов'язані;
- в) частково пов'язані;
- г) пов'язані.

10. Неправильно вказаний вид сприймання за змістом:

- а) слухове сприймання;
- б) сприймання часу;
- в) сприймання простору;
- г) сприймання руху.

11. Сприймання простору не відбувається за допомогою:

- а) зорового аналізатора;
- б) кінестетичного аналізатора;
- в) слухового аналізатора;
- г) смакового аналізатора.

12. Здатність помічати в об'єктах малопомітні, але важливі для розуміння їх суті, ознаки:

- а) активність;
- б) спостережливість;
- в) рішучість;
- г) наполегливість.

13. За сенсорними особливостями не виділяють такий вид сприймання:

- а) зорове сприймання; б) слухове сприймання; в) смакове сприймання;
- г) естетичне сприймання.

14. Вкажіть рядок, у якому правильно названі основні властивості сприймання:

- а) цілісність, константність, предметність;
- б) аперцепція, ілюзії, тривалість;
- в) осмисленість, ілюзії, вразливість;
- г) вибірковість, безпосередність, адекватність.

15. Синкретичне сприймання характеризується:

- а) нерозчленованістю сприйманого;
- б) динамічністю;

в) емоційністю;

г) рішучістю.

16. Розглядаючи Місяць в телескоп офіцер прийняв гори за бапти форті, пастор – за дзвіницю, а світська дама змогла "побачити" закохані пари, які обіймаються (Гольбах). Тут ідеться про таку особливість сприймання:

а) константність;

б) аперцепція;

в) ілюзія;

г) виділення предмета з фону.

17. Напрямок психології, що вивчає організацію сприйняття – це:

а) біхевіоризм; б) психоаналіз;

гештальтизм; в) гуманістична психологія.

18. Здатність системи аналізаторів забезпечувати сприймання, компенсувати неістотні зміни параметрів предмету:

а) предметність сприймання; б) константність сприймання; в) цілісність сприймання;

г) структурність сприймання.

19. За відношенням до психічного життя не виділяють наступний вид сприймання:

а) кінестетичне сприймання; б) інтелектуальне сприймання; в) емоційне сприймання;

г) естетичне сприймання.

20. Для константності сприймання важливим є:

а) активність людини;

б) динамічні стереотипи;

в) емоційність;

г) опосередкований контакт.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а								+		+				+	+				+	
б			+		+		+					+				+				+
в		+		+		+											+	+		
г	+								+		+		+							

ПАМ'ЯТЬ

Питання до теми:

1. Поняття про пам'ять. Психологічні теорії пам'яті.
2. Основні положення фізіологічних, фізичних та біохімічних теорій пам'яті.
3. Види пам'яті.
4. Запам'ятання та його види. Умови ефективного запам'ятовування.
5. Види відтворення.
6. Забування та боротьба з ним.
7. Індивідуальні особливості процесів пам'яті.

ТЕСТИ

1. Пригадування — це:

- а) відтворення, яке вимагає напруження нервових сил, вольових зусиль;
- б) відтворення при повторному сприйманні об'єкта;
- в) цільовий аналіз інформації;
- г) поновлення в пам'яті образів конкретних об'єктів, які виникли у корі головного мозку в момент сприймання.

2. Ви намагаєтесь відшукати потрібний термін під час перекладу статті у:

- а) сенсорній пам'яті;
- б) оперативній пам'яті; в) короткочасній пам'яті; г) довготривалій пам'яті.

3. Процес відновлення інформації, повернення її із "сховища" у свідомість носить назву:

- а) запам'ятовування;
- б) відтворення; в) збереження; г) впізнавання.

4. Неправильно названий основний процес пам'яті:

- а) запам'ятовування;
- б) зберігання; в) повернення; г) відтворення;

5. За тривалістю утримання матеріалу, що запам'ятовується не виділяють:

- а) емоційну пам'ять;
- б) короткочасну пам'ять; в) довготривалу пам'ять; г) оперативну пам'ять.

6. В якому з варіантів дана правильна класифікація видів пам'яті за характером психічної активності:

- а) образна, рухова, словесно-логічна, емоційна;
- б) образна, рухова, механічна, словесно-логічна, емоційна;

в) слухова, довільна, образна, рухова, словесно-логічна, короткочасна;

г) образна, рухова, словесно-логічна, тактильна.

7. В якому з варіантів дана правильна класифікація видів пам'яті за участю аналізаторів:

а) образна, рухова, словесно-логічна, емоційна, короткочасна;

б) образна, рухова, механічна, словесно-логічна, емоційна;

в) слухова, рухова, смакова, зорова, нюхова;

г) образна, рухова, словесно-логічна, тактильна.

8. Яке з наведених визначень пам'яті є найбільш повним і правильним:

а) пам'ять — збереження раніше придбаних вражень;

б) пам'ять — це психічний процес використання раніше придбаного досвіду в практичній діяльності;

в) пам'ять — це заснована на відчуттях та сприйманнях здібність людини збагатити свій досвід;

г) пам'ять — це здібність нервової системи набувати, зберігати та відтворювати досвід.

9. "Знайомий стрибнув на підніжку трамвая і гукнув мені свій номер телефону. Я намагався скомбінувати цифри у значущу модель, та вони "розтанули" у закутках мозку через лічені секунди". Цифри залишаються в мозку протягом 15-25 секунд у:

а) сенсорній пам'яті;

б) семантичній пам'яті; в)

короткочасній пам'яті; г)

довготривалій пам'яті.

10. Неправильно названий вид пам'яті залежно від матеріалу, який запам'ятовується:

а) образна пам'ять;

б) словесно-логічна пам'ять;

в) рухова пам'ять;

г) інтелектуальна.

11. Помилкове сприймання незнайомої людини як знайомої вказує на:

а) асоціацію за схожістю; б)

асоціацію за суміжністю; в)

асоціацію за контрастом;

г) причинно-наслідкову асоціацію.

12. Не є різновидом відтворення:

а) впізнавання;

б) ретроактивне гальмування;

в) спогади;

г) пригадування.

13. В якому з варіантів дана правильна класифікація видів пам'яті за змістом, залежно від того, що запам'ятовується і відтворюється:

а) образна, рухова, словесно-логічна, емоційна;

б) образна, рухова, зорова, словесно-логічна, емоційна;

в) слухова, довільна, образна, рухова словесно-логічна, короткочасна;

г) образна, рухова, словесно-логічна, тактильна.

14. *Образи уявлень пам'яті, які мають нав'язливий характер, носять назву:*

- а)** ремінісценція;**б)** персеверація;**в)** ідеомоторика;**г)** синестезія.

15. *Основних процесів пам'яті розрізняють:*

- а)** 2;
- б)** 3;
- в)** 4;
- г)** 5.

16. *Письменник, змальовуючи пейзаж, широко використовує порівняння з метою досягти максимальної образності в передачі явищ. Які асоціації становлять основу образних виразів?*

- а)** асоціації за схожістю;**б)** асоціації за суміжністю;**в)** асоціації за контрастом;
- г)** асоціації за схожістю та контрастом.

17. *За яких умов сильніше проявляється ретроактивне гальмування?*

- а)** заучуваний матеріал більший за обсягом, і час, протягом якого він заучується триваліший;
- б)** матеріал менший за обсягом, а час заучування коротший;**в)** матеріал менший за обсягом, а час заучування триваліший;**г)** матеріал більший за обсягом, а час заучування коротший.

18. *Що є необхідною умовою ефективності мимовільного запам'ятовування?*

- а)** зовнішні умови;
- б)** дієве ставлення до матеріалу, який входить у зміст діяльності;
- в)** дія з предметом є необхідною умовою тільки при мимовільному запам'ятовуванні пізнавального матеріалу;
- г)** продуктивність мимовільного запам'ятовування не залежить від дії з предметом.

19. *Час та кількість повторів, потрібних для запам'ятовування певного об'єму матеріалу – критерій:*

- а)** швидкості запам'ятання;**б)** точності запам'ятання;**в)** об'єму запам'ятання.
- г)** самостійності запам'ятання.

20. *Образну, словесно-логічну, емоційну та рухову пам'ять виділяють за критерієм:*

- а)** за тривалістю утримання матеріалу;
- б)** за активністю;
- в)** за процесами пам'яті;
- г)** залежно від матеріалу, який запам'ятовується.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а	+				+	+					+		+			+				
б			+					+				+		+			+	+	+	
в				+			+		+						+					
г		+								+										+

МИСЛЕННЯ

Питання до теми:

1. Поняття про мислення.
2. Зв'язок мислення і мови.
3. Основні процеси мислення.
4. Логічні форми мислення.
5. Процес розв'язання задач.
6. Індивідуальні особливості мислення.

ТЕСТИ

1. Умовивід – це:

- а) форма мислення, що відображає зв'язки між предметами;
- б) форма мислення, при якій на основі кількох суджень роблять нове;
- в) процес мислення, визначення подібності та відмінності між предметами;
- г) мислительна операція, що полягає у поділі в думках складного об'єкта на окремі частини.

2. Уявне відокремлення властивостей від об'єкта, виділення окремих його частин, елементів – це:

- а) синтез;
- б) узагальнення;
- в) аналіз;
- г) абстрагування.

3. Поєднання окремих компонентів об'єкта в єдине ціле називається:

- а) аналізом; б) дедукцією; в) індукцією; г) синтезом.

4. Абстрагування – це:

- а) поділ у думках складного об'єкта на окремі частини;
- б) миттєве усвідомлення розв'язання проблеми;
- в) уявне відокремлення істотних властивостей предмета від несуттєвих ознак;

г) уявне згрупування предметів за загальними та істотними ознаками.

5. Судження: "Київ – столиця України" є:

- а) загальним; б) одиничним; в) частковим; г) збірним.

6. Яке з наведених визначень поняття є правильним і точним:

- а) це форма мислення, є найбільш повним відображенням ознак предметів і явищ навколишнього світу;
- б) це форма мислення, яка відображає за допомогою слова сутність того чи іншого предмета;
- в) це форма мислення, яка являє собою узагальнення предметів та явищ навколишнього світу;
- г) це форма мислення, яка виражає за допомогою слова різні ознаки предметів та явищ об'єктивної дійсності.

7. В якому варіанті названі основні розумові операції:

- а) порівняння, аналіз, сприймання, синтез, узагальнення;
- б) аналіз, синтез, узагальнення, конкретизація, розуміння;
- в) аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, конкретизація;
- г) узагальнення, розуміння, міркування, аналіз, синтез.

8. Аналіз, інтерпретація та інтеграція стимулів в єдиний цілісний образ – це:

- а) сприймання; б) мислення; в) відчуття;
- г) пам'ять.

9. Дії з об'єктами, відображеними в образах, уявленнях і поняттях про них:

- а) пізнання;
- б) інтелектуальні дії;
- в) праксичні дії;
- г) розумові дії.

10. Упорядкування знань на підставі гранично широких спільних ознак груп об'єктів:

- а) абстрагування;
- б) аналіз;
- в) систематизація;
- г) порівняння.

11. Не є судженням наступні речення:

- а) "Хто це?"
- б) "Це вагомий доказ".
- в) "Ця квітка – біла".
- г) "Сума внутрішніх кутів трикутника дорівнює 180 градусам".

12. Неправильно названий вид умовиводів:

- а) за аналогією;

- б) частковий; в)
індуктивний; г)
дедуктивний.

13. Виберіть відповідь, яка вірно характеризує зв'язок мовлення і мислення:

- а) мислення і мовлення єдині, але не тотожні;
- б) мислення і мовлення існують незалежно одне від одного;
- в) мислення і мовлення тотожні;
- г) власне людське мислення не обов'язково спирається на мову.

14. Мислительна операція розкладання цілого на частини, компоненти, виділення окремих ознак, елементів, зв'язків, відношень тощо:

- а) абстрагування; б)
конкретизація; в) аналіз;
- г) синтез.

15. У чому виявляється розуміння того чи іншого об'єкта:

- а) у відображенні об'єкта окремо від усіх інших;
- б) у переліченні його ознак і властивостей;
- в) у розкритті зв'язків і відношень цього об'єкта з іншими об'єктами;
- г) у спостереженні за об'єктом.

16. Знайти зайве поняття:

- а) порівняння;
- б) судження;
- в) умовисновок;
- г) міркування.

17. Ступінь проникнення у сутність явища:

- а) глибина мислення;
- б) самостійність мислення;
- в) широта мислення;
- г) критичність мислення.

18. Внутрішнє мовлення – це:

- а) пасивне володіння мовою;
- б) самостійний, самобутній вид мовлення;
- в) розмова людини з самим собою;
- г) мовлення, яке виступає як фаза планування діяльності, формування думок і пов'язана із зовнішнім мовленням.

19. Здатність адекватно оцінювати об'єктивні умови і власну активність:

- а) широта мислення;
- б) критичність мислення;
- в) глибина мислення;
- г) самостійність мислення.

20. Соціально обумовлений психічний процес пошуку і відкриття істотно нового, опосередкованого і узагальненого відображення дійсності шляхом її аналізу і синтезу:

- а) мислення;
- б) уява;
- в) пам'ять;
- г) увага.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а											+		+			+	+			+
б	+				+	+		+				+							+	
в		+		+			+			+				+	+					
г			+						+									+		

УЯВА

Питання до теми:

1. Поняття про уяву, та її фізіологічні основи.
2. Процес утворення образів уяви.
3. Види уяви та їх особливості.
4. Роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого.

ТЕСТИ

1. Створення нових образів шляхом підкреслення певних рис – це:

- а) схематизація;
- б) аналогія;
- в) аглютинація;
- г) акцентування.

2. Перебільшення певної ознаки чи якості предмета або явища з метою підсилення художнього враження – це:

- а) акцентування; б) гіперболізація; в) схематизація; г) літота.

3. Уява – це:

- а) створення в корі головного мозку нових образів на основі набутого досвіду;
- б) пригадування образів раніше сприйнятих предметів і явищ;
- в) створення нових образів шляхом виокремлення тих чи інших рис предмета;
- г) суб'єктивне відображення окремих властивостей предметів і явищ навколишнього світу в корі головного мозку внаслідок їх безпосереднього впливу на наші органи чуття.

4. Прийом створення нових образів уяви шляхом поєднання окремих частин, наявних у нашій свідомості образів та уявлень, – це:

- а) аналогія;
- б) схематизація;
- в) літота;
- г) аглютинація.

5. "Виділення істотного, збірного й втілення в окремому образі".

Описано такий прийом творчої уяви, як:

- а) схематизація;
- б) типізація;
- в) літота;
- г) аглютинація.

6. Створення нових образів уяви за схожістю з іншими, наявними – це:

- а) літота;
- б) схематизація;
- в) аналогія;
- г) аглютинація.

7. Створення людиною нових композицій на основі старих образів або оригінального чуттєвого досвіду – це:

- а) уява;
- б) пам'ять;
- в) міркування;
- г) уважність.

8. Зіставлення у нашій уяві явищ чи предметів для надання їм більшої виразності, яскравості – це:

- а) порівняння;
- б) аналогія;
- в) літота;
- г) аглютинація.

9. Яке з наведених визначень уяви є найбільш точним і правильним:

- а) уява – це процес побудови людиною образів об'єктів;
- б) уява – це психічна діяльність, наприкінці якої здійснюється побудованих форм уявлень чи думок;
- в) уява – це процес побудови людиною на основі придбаного нею досвіду об'єктів, які вона не уявляла та не уявляє;
- г) уява – це сукупність уявлень про навколишню дійсність.

10. Як називається побудова образів уяви, яка здійснюється шляхом об'єднання елементів, узятих з інших уявлень:

- а) доповнення; б) аглютинація; в) акцентування; г) типізація.

11. В якому з наведених нижче речень йдеться про уяву:

- а) згадуючи кінофільм "Педагогічна поема", я ніби бачу перед собою живий образ О. М. Макаренка;
- б) він згадав про своє бажання піти до бібліотеки;
- в) я чітко уявив собі артистку, яку бачив учора в театрі;
- г) читаючи "Війну і мир" Л. М. Толстого, я ніби живими бачу героїв роману.

12. Художній прийом применшення ознак предмета чи явища – це:

- а) аглютинація; б) схематизація; в) літота; г) аналогія.

13. Локатор створений людиною подібно до будови вуха кажана, літаючі апарати – до птахів. Цей прийом створення нових образів за схожістю з іншими, наявними називається:

- а) акцентування; б) аглютинація; в) порівняння; г) аналогія.

14. Образ Котигорошка є:

- а) літотою; б) аглютинацією; в) схематизацією; г) порівнянням.

15. Залежно від участі волі в діяльності уяви її поділяють на:

- а) тривалу та напружену; б) мимовільну та довільну; в) активну та пасивну; г) репродуктивну та творчу.

16. Творчу уяву виділяють за критерієм:

- а) змісту діяльності; б) участі волі; в) характеру діяльності; г) активності.

17. Процес створення людиною образів бажаного майбутнього:

- а) мрія; б) думка; в) сновидіння; г) фантазія.

18. Вкажіть рядок, де правильно вказані прийоми створення образів уяви:

- а) мрія, аглютинація, аналогія; б) літота, схематизація, акцентування; в) аналогія, думка, порівняння; г) аглютинація, фантазія, акцентування.

19. Уява притаманна:

- а) вищим тваринам;
- б) усім тваринам;
- в) тваринам і людині;
- г) лише людині.

20. Образ кентавра є:

- а) літотою;
- б) аглютинацією; в)
- схематизацією; г)
- порівнянням.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а			+				+	+						+			+			
б		+			+					+					+			+		+
в						+			+			+				+				
г	+			+							+		+						+	

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ. ПОЧУТТЯ ТА ЕМОЦІЇ

Питання до теми:

1. Поняття про почуття та їх роль в практичній та пізнавальній діяльності: а) визначення почуттів;
б) особливості почуттів.
2. Фізіологічні основи почуттів:
а) діяльність підкірки;
б) утворення динамічних стереотипів в корі великих півкуль головного мозку.
3. Форми переживання почуттів:
а) емоціональний тон; б) прості емоції;
в) афекти;
г) стресові стани; д) настрої, тощо
4. Основні емоційні стани та їх зовнішній вираз.
5. Почуття і особистість. Вищі почуття і їх види.

1. Стрес пов'язаний з:

- а) прогресуючим виснаженням резервів організму;
- б) неочікуваною гострою ситуацією;
- в) ризиком;
- г) всі відповіді правильні.

2. Знайти зайве поняття:

- а) стрес; б) емоції; в) мрії; г) афект.

3. До вищих почуттів не належать:

- а) інтелектуальні;
- б) вольові; в) естетичні; г) моральні.

4. Переживання людиною свого ставлення до діяльності:

- а) моральні почуття;
- б) естетичні почуття;
- в) інтелектуальні почуття;
- г) праксичні почуття.

5. Радість, сум, гнів, сором:

- а) почуття; б) думки; в) чутки;

г) фантазії.

6. Розрізняють емоції:

- а) складені та розвинуті; б) непомітні та помітні; в) прості та складні;
- г) прості та непрості.

7. Почуття притаманні:

- а) і людині, і тваринам;
- б) лише людині;
- в) вищим тваринам;
- г) лише тваринам.

8. Стенічні емоції та почуття:

- а) посилюють активність, спонукають до діяльності;
- б) пригнічують людину, зменшують її активність;
- в) ніяк не впливають на людину;
- г) постійно супроводжують людину.

9. Інформаційну теорію почуттів та емоцій розробив:

- а) І. Павлов; б) П. Анохін; в) Ч. Дарвін;
- г) П. Симонов.

10. Загальний емоційний стан, що своєрідно забарвлює на певний час діяльність людини, характеризує її життєвий тонус. Виразно на щось конкретне не спрямований:

- а) афект;
- б) пристрасть;
- в) настрій;
- г) лють.

11. Специфічні людські, узагальнені переживання ставлення до людських потреб, задоволення або незадоволення яких викликає позитивні або негативні емоції:

- а) фрустрація;
- б) стрес; в) афект; г) почуття.

12. Емоції притаманні:

- а) і людині, і тваринам;
- б) лише людині;
- в) лише тваринам;
- г) вищим тваринам.

13. Своєрідний емоційний стан, характерною ознакою якого є дезорганізація свідомості та діяльності у стані безнадійності, втрати перспективи:

- а) стрес;
- б) пристрасть;

- в) афект;
- г) фрустрація.

14. Сильні, стійкі, тривалі почуття, які захоплюють людину, володіють нею і виявляються в орієнтації всіх прагнень особистості в одному напрямку, у зосередженні їх на одній меті:

- а) афекти;
- б) пристрасті;
- в) стреси;
- г) настрої.

15. Естетичні почуття – це:

- а) почуття, в яких виявляється стійке ставлення людини до суспільних подій, до інших людей, до самої себе;
- б) переживання людиною свого ставлення до діяльності;
- в) переживання краси в явищах природи, у праці, у гармонії барв, звуків, рухів і форм;
- г) емоційний відгук на ставлення особистості до пізнавальної діяльності в широкому її розумінні;

16. Сильне короткочасне збудження, що виникає раптово, оволодіває людиною так сильно, що вона втрачає здатність контролювати свої дії та вчинки:

- а) афект; б) стрес; в) настрій;
- г) фрустрація.

17. Астенічні емоції та почуття:

- а) посилюють активність, спонукають до діяльності;
- б) пригнічують людину, зменшують її активність;
- в) ніяк не впливають на людину;
- г) постійно супроводжують людину.

18. Любов до знань, допитливість, чуття нового – це:

- а) інтелектуальні почуття;
- б) естетичні почуття; в) моральні почуття; г) праксичні почуття.

19. Суперечливе, одночасне двоїсте емоційне переживання людини щодо тієї самої події або об'єкта (наприклад, задоволення і незадоволення, симпатії і антипатії, любові і ненависті тощо) – це:

- а) праксичні почуття;
- б) стрес;
- в) амбівалентність почуттів;
- г) фрустрація;

20. Афект – це:

- а) специфічні людські, узагальнені переживання ставлення до людських потреб, задоволення або незадоволення яких викликає позитивні або негативні емоції;

б) загальний емоційний стан, що своєрідно забарвлює на певний час діяльність людини, характеризує її життєвий тонус. Виразно на щось конкретне не спрямований;

в) своєрідний емоційний стан, характерною ознакою якого є дезорганізація свідомості та діяльності у стані безнадійності, втрати перспективи;

г) сильне короточасне збудження, що виникає раптово, оволодіває людиною так сильно, що вона втрачає здатність контролювати свої дії та вчинки.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а					+			+				+				+		+		
б			+				+							+			+			
в		+				+				+					+				+	
г	+			+					+		+		+							+

ВОЛЯ

Питання до теми:

1. Поняття про волю: а)

вольові дії;

б) вольові процеси; в)

вольові якості;

г) проблема "свободи" волі і її розв'язання.

2. Вольовий акт і його структура.

3. Вольові якості особистості. Самовиховання волі.

1. Здатність швидко піднімати активність до необхідного рівня - йдеться про таку вольову якість особистості, як:

а) витримка;

б) сміливість;

в) енергійність;

г) наполегливість.

2. Найважливішим етапом вольового акту, в якому і виявляється воля людини є:

а) 1;

б) 2;

в) 3;

г) 4.

3. Пізнавальні процеси стають довільними в:

а) дошкільному віці;

- б) молодшому шкільному віці;
- в) підлітковому віці;
- г) були такими від народження.

4. Виберіть правильне твердження стосовно волі:

- а) є результатом еволюції;
- б) вроджене явище;
- в) передається по спадковості;
- г) є результатом навчання і виховання.

5. 3 етап вольового акту – це:

- а) прийняття рішення;
- б) вибір шляхів і засобів;
- в) виконання рішення;
- г) виникнення прагнення.

6. Представники цього напрямку вивчення волі заперечують її обумовленість, вважаючи, що людина – вільна від усього. Це:

- а) гештальтистський напрямок;
- б) психоаналітичний; в) детерміністичний; г) індетерміністичний.

7. Вміння підтримувати інтенсивність роботи на заданому рівні за умов виникнення внутрішніх перешкод – це така вольова якість:

- а) енергійність; б) терплячість; в) витримка;
- г) сміливість.

8. До базальних (первинних) вольових якостей особистості не відноситься:

- а) енергійність;
- б) витримка;
- в) сміливість;
- г) наполегливість.

9. В основі вольової системи людини лежать базальні (первинні) вольові якості Їх:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

10. Здатність швидко гальмувати власні дії, що заважають при виконання прийнятого рішення, - йдеться про:

- а) наполегливість;
- б) терплячість; в) витримку; г) сміливість.

11. Відносно стійкі, незалежні від конкретної ситуації психічні утворення, які вказують на досягнутий особистістю рівень володіння собою.

Йдеться про:

- а) вольові якості особистості;
- б) боротьбу мотивів;
- в) мимовільні дії;
- г) довільні дії.

12. 2 етап вольового акту носить назву:

- а) прийняття рішення;
- б) виникнення прагнення;
- в) виконання рішення;
- г) вибір шляхів і засобів.

13. Екстернальний локус контролю свідчить про:

- а) силу волі людини;
- б) емоційність особи;
- в) приписування відповідальності за власні дії зовнішнім обставинам;
- г) приписування відповідальності власним здібностям, або зусиллям.

14. В основі вольової системи людини лежать вольові якості. Їх називають:

- а) базальні (первинні); б) системні (вторинні); в) базальні (вторинні); г) системні (первинні).

15. Здатність при виникненні небезпеки зберігати стійкість організації психічних функцій, не знижуючи якості і продуктивності діяльності – це:

- а) енергійність; б) сміливість; в) витримка; г) наполегливість.

16. До складових волі не належать:

- а) вольові якості; б) вольові процеси; в) вольові дії; г) адаптивність.

17. Вчені детерміністичного напрямку вивчення волі вважають, що:

- а) людина є абсолютно незалежною від обставин;
- б) людина залежна від оточуючого середовища, вчиняє під впливом обставин;
- в) людина відділена від середовища;
- г) все залежить від "вищої" сили.

18. Воля – це:

- а) усвідомлене, цілеспрямоване прагнення діяти певним чином і переборювати труднощі заради поставленої мети;

- б) форма психічного відображення, що проявляється у здатності до вибору дій, пов'язаних з подоланням зовнішніх чи внутрішніх перешкод;
 в) боротьба з реальними зовнішніми і внутрішніми перешкодами;
 г) вміння досягати поставленої мети.

19. Похідна системна (вторинна) якість, що вказує на досягнення людиною мети без зменшення енергії при подоланні перешкод, - це:

- а) наполегливість;
 б) енергійність; в) сміливість; г) витримка.

20. Вольовий акт складається із декількох етапів, їх:

- а) 2;
 б) 3;
 в) 4;
 г) 5.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а			+		+						+			+					+	
б							+								+		+	+		
в	+								+	+			+							+
г		+		+		+		+				+				+				

ТЕМПЕРАМЕНТ

Питання до теми:

1. Поняття про темперамент. Історичний зміст термінології "темперамент".
2. Фізіологічна основа темпераменту.
3. Основні психічні властивості, які характеризують темперамент.
4. Типи темпераментів та їх психологічна характеристика.
5. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності людини.

ТЕСТИ

1. За І. П. Павловим, холеричний темперамент характеризується:

- а) силою, рівноваженістю, інертністю нервових процесів;
 б) силою, рівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
 в) силою, нерівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
 г) слабкістю, нерівноваженістю, інертністю нервових процесів.

2. Встановіть ступінь зв'язку між темпераментом і характером особистості:

- а) зв'язку між ними немає, це незалежні властивості;
- б) по суті це тотожні властивості;
- в) зв'язок є, і він тісний;
- г) зв'язок дуже слабкий.

3. Здатність нервової системи витримувати великі навантаження – ця характеристика називається:

- а) силою;
- б) активністю;
- в) рухливістю;
- г) врівноваженістю.

4. Якому типу темпераменту відповідає сильний тип нервової системи, що характеризується неврівноваженістю процесів збудження і гальмування:

- а) холерик;
- б) флегматик; в) сангвінік; г) меланхолік.

5. Індивідуальне поєднання стійких психічних особливостей особистості, що визначають типові для неї способи поведінки і життєдіяльності в конкретних ситуаціях – це:

- а) характер;
- б) темперамент;
- в) спрямованість;

г) здібності.

6. За І. П. Павловим, флегматичний темперамент характеризується:

- а) силою, врівноваженістю, інертністю нервових процесів;
- б) силою, врівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- в) силою, неуврівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- г) слабкістю, неуврівноваженістю, інертністю нервових процесів.

7. У людей з яким типом темпераменту найважче виробити такі якості, як витримка і самоконтроль:

- а) у меланхоліка; б) у сангвініка; в) у флегматика; г) у холерика.

8. До індивідуально-психологічних особливостей особистості не належить:

- а) спрямованість; б) темперамент; в) характер; г) сприймання.

9. Гіппократ вважав, що переважання в організмі крові визначає наявність цього типу темпераменту. Це:

- а) сангвінічний темперамент; б) холеричний темперамент; в) флегматичний темперамент; г) меланхолічний темперамент.

10. Якому типу темпераменту відповідає сильний тип нервової системи, що характеризується врівноваженістю та інертністю процесів збудження і гальмування:

- а) холерик; б) флегматик; в) сангвінік; г) меланхолік.

11. За І. П. Павловим, сангвінічний темперамент характеризується:

- а) силою, врівноваженістю, інертністю нервових процесів;
- б) силою, врівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- в) силою, неуврівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- г) слабкістю, неуврівноваженістю, інертністю нервових процесів.

12. За Гіппократом, переважання в організмі чорної жовчі визначає наявність певного типу темпераменту. Йдеться про:

- а) сангвінічний темперамент; б) холеричний темперамент; в) флегматичний темперамент; г) меланхолічний темперамент.

13. Якому типу темпераменту відповідає слабкий тип нервової системи, що характеризується слабкістю процесів збудження і

гальмування:

- а) холерик;
- б) флегматик; в)
- сангвінік; г)
- меланхолік.

14. Гіппократ пов'язував переважання в організмі лімфи із цим темпераментом. На його думку це:

- а) сангвінічний темперамент; б)
- холеричний темперамент; в)
- флегматичний темперамент;
- г) меланхолічний темперамент.

15. Гіппократ вважав, що переважання в організмі жовчі визначає наявність цього типу темпераменту. Йдеться про:

- а) сангвінічний темперамент; б)
- холеричний темперамент; в)
- флегматичний темперамент;
- г) меланхолічний темперамент.

16. Якому типу темпераменту відповідає сильний тип нервової системи, що характеризується врівноваженістю та рухливістю процесів збудження і гальмування:

- а) холерик;
- б) флегматик; в)
- сангвінік; г)
- меланхолік.

17. Який тип темпераменту характеризується високою сенситивністю:

- а) меланхолік; б)
- сангвінік; в)
- флегматик; г)
- холерик.

18. Ця характеристика темпераменту вказує на особливості реакції особистості на подразники, що виявляються в темпі, силі та формі відповіді, а найяскравіше – в емоційній вразливості, і відображаються на ставленні особистості до навколишньої дійсності та до самої себе. Це:

- а) пластичність; б)
- реактивність; в)
- ригідність;
- г) сенситивність.

19. Міра чутливості до явищ, що стосуються особистості, визначається цією властивістю темпераменту. Це:

- а) резистентність; б)
- пластичність; в)
- сенситивність; г)
- ригідність.

20. За І. П. Павловим, меланхолічний темперамент

характеризуется:

- а) силою, врівноваженістю, інертністю нервових процесів;
 б) силою, врівноваженістю, рухливістю нервових процесів; в)
 силою, неуврівноваженістю, рухливістю нервових процесів; г)
 слабкістю нервових процесів.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а			+	+		+			+								+			
б					+					+	+				+			+		
в	+	+												+		+			+	
г							+	+				+	+							+

ХАРАКТЕР

Питання до теми:

- Поняття про характер.
- Структура характеру. Акцентуація рис характеру: а) риси характеру і становлення особистості;
 б) типи акцентуації рис характеру.
- Природні і соціальні передумови рис характеру:
 а) характер і темперамент;
 б) соціальні передумови характеру.
- Формування характеру.

ТЕСТИ

1. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру. "Майже завжди вирізняється добрим та навіть трохи піднесеним настроєм, високим життєвим тонусом, енергійністю; спостерігається постійне прагнення до лідерства, зокрема неформального; висока комунікабельність – з нерозбірливістю у виборі знайомств; легко адаптується до нових умов; дуже погано переносить самотність, розмірений режим, одноманітне оточення, монотонну справу; для такої особистості властиві переоцінка своїх можливостей та надмірно оптимістичні плани на майбутнє":

- а) шизоїдний; б)
 гіпертимний; в)
 циклоїдний. г)
 істероїдний.

2. Вкажіть на правильну тезу щодо формування характеру. Він є:

- а) вродженим;
 б) набутиим;

- в) більше набутим, ніж вродженим;
- г) більше вродженим, ніж набутим.

3. Сукупність основних, найбільш стійких якостей особистості, що сформувалися впродовж життя і виявляються в діях, вчинках та поведінці, - це:

- а) темперамент; б) спрямованість; в) характер;
- г) здібності.

4. Відношення до людей, до діяльності, приватної власності, а також відношення до себе входять до структури:

- а) характеру; б) діяльності; в) свідомості; г) здібностей.

5. Цей термін перекладається з грецьк. як "риса", "прикмета", "відбиток". Йдеться про одну із індивідуально-психологічних особливостей особистості. Це:

- а) спрямованість;
- б) характер;
- в) мотив;
- г) свідомість.

6. Вкажіть, в якому рядку названі лише компоненти структури характеру:

- а) спрямованість, темперамент, воля, емоції, здібності;
- б) спрямованість, воля, емоції, темперамент, мотивація;
- в) спрямованість, переконання, розумові риси, емоції, самосвідомість;
- г) спрямованість, розумові риси, воля, емоції, темперамент.

7. Повнота характеру – це:

- а) всебічний розвиток основних його структурних компонентів: розумових, моральних, емоційно-вольових;
- б) твердість і незалежність особистості в її прагненнях і переконаннях, у боротьбі за досягнення окреслених цілей;
- в) енергійні дії, завзяття та активність в діяльності, боротьба за доведення справи до кінця, незважаючи на різні перешкоди;
- г) єдність усіх компонентів характеру.

8. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру. "Часто плачуть. Люблять мучити тварин, драгувати молодших, знущатися над немічними. У дитячих компаніях поводяться як диктатори. Типові риси – жорстокість, владність, самолюбство":

- а) шизоїдний;
- б) психастенічний; в) епілептоїдний; г) істероїдний.

9 Термін "характер" був запропонований:

- а) І. П. Павловим;
- б) Платоном; в) Арістотелем; г) Теофрастом.

10. До складу якого симптомокомплексу рис в структурі характеру входять гідність, скромність, відповідальність:

- а) ставлення до праці;
- б) ставлення до інших людей;
- в) ставлення до самої себе;
- г) ставлення до предметів та явищ дійсності.

11. У ситуаціях, які ставлять перед особистістю вимоги діяти згідно з суспільними ідеалами, нормами, правилами поведінки, на передній план виходять:

- а) моральні риси характеру; б) вольові риси характеру; в) емоційні риси характеру;
- г) інтелектуальні риси характеру.

12. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру. "Підкоряються будь-яким авторитетам, більшості в групі. Основне життєве кредо – "бути, як всі. Схильні до моралізаторства й консерватизму":

- а) конформний; б) гіпертимний; в) циклоїдний. г) істероїдний.

13. Назвіть неправильну назву типу підліткових акцентуацій характеру (за А. Є. Лічком):

- а) нестійкий;
- б) ригідний;
- в) астеноневротичний;
- г) психастенічний.

14. Знайдіть поняття, що відрізняється від інших за певною ознакою:

- а) тактовність; б) байдужість; в) емпатійність; г) ініціативність.

15. Яке з наведених нижче тверджень щодо формування характеру є найбільш точним:

- а) характер залежить від оточення, в якому людина живе; б) сформований характер людини не піддається корекції; в) характер формується до 5 років;
- г) характер формується та проявляється в діяльності та спілкуванні, залежить від світогляду людини.

16. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру.

"Підвищена збудливість, схильність до апатії. Люблять перебувати вдома

самі. Важко переживають навіть незначні неприємності. Настрій змінюється від піднесеного до пригніченого. На зауваження реагують дратівливо":

- а) шизоїдний; б) гіпертимний; в) циклоїдний. г) істероїдний.

17. Надмірне посилення окремих рис характеру, яке виявляється у вибірковій уразливості особистості щодо певних психічних впливів поруч із нормальною і навіть підвищеною стійкістю до інших:

- а) акцентуація; б) психопатія; в) агресія; г) фрустрація.

18. Вкажіть кількість основних типів акцентуацій характеру за А. Є.

Лічком:

- а) 9;
б) 10;
в) 11;
г) 12.

19. Вкажіть кількість основних типів акцентуацій за К. Леонгардом:

- а) 9;
б) 10;
в) 11;
г) 12.

20. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру.

"Головна риса – егоцентризм, потребують постійної уваги до своєї особи.

Виражена схильність до театральності, хизування."

- а) шизоїдний; б) гіпертимний; в) циклоїдний. г) істероїдний.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а				+			+				+	+					+			
б	+	+			+								+	+						
в			+					+		+						+		+		
г						+			+						+				+	+

ЗДІБНОСТІ

Питання до теми:

1. Поняття про здібності:
 2. Кількісна і якісна характеристика здібностей.
 3. Природні передумови здібностей:
 - а) задатки як природні передумови здібностей;б)
- здібності і спадковість.
4. Формування здібностей. Рівні розвитку здібностей:
 5. Здібності і завдання профорієнтації.

ТЕСТИ

1. В якому з наведених нижче варіантів відповідей дається визначення геніальності:

- а) здатність індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги;
- б) рівень розвитку здібностей, що виявляються у творчій діяльності, результати якої мають історичне значення у житті суспільства, у розвитку науки, літератури, мистецтва;
- в) видатні індивідуальні здібності людей в одній чи кількох галузях;
- г) це загальна здатність психіки пристосовуватись до нових обставин та умов життя.

2. Вкажіть правильне визначення здібностей:

- а) це синтез індивідуально-типологічних особливостей особистості, що є умовами успішного здійснення певної діяльності;
- б) це здатність особистості до певного виду діяльності;
- в) це властивість особистості, яка виявляється у високому рівні виконання певного виду діяльності;
- г) це сукупність основних найбільш стійких якостей особистості, що сформувалися впродовж життя і виявляються в діях, вчинках та поведінці.

3. Індивідуальні особливості особистості, що забезпечують успіх оволодіння загальними знаннями для реалізації різних видів діяльності:

- а) потреби;
- б) задатки;
- в) загальні здібності;
- г) спеціальні здібності.

4. Поняття "здібності" і "задатки":

- а) тотожні;
- б) нічим не поєднані;
- в) здібності формуються на основі задатків;
- г) задатки формуються на основі здібностей.

5. Індивідуально-психологічні особливості суб'єкта, які виражають його готовність до оволодіння деякими видами діяльності та є основою їх успішного виконання – це:

- а) здібності;
- б) задатки;
- в) темперамент;

г) характер.

6. Яке з наведених нижче визначень здібностей є найбільш правильним і повним:

- а) здібності – це сукупність знань, умінь і навичок людини;
- б) здібності – це індивідуально-психологічні особливості особистості, які є умовою успішного здійснення певної діяльності;
- в) здібності – це психічні явища, які розвиваються на основі задатків;
- г) здібності – це основа для розвитку таланту.

7. Серед наведених нижче відповідей виберіть ту, в якій перераховані лише спеціальні здібності:

- а) музичні, спортивні, здібності до навчання, літературні, художні; б) спортивні, розумові, технічні, педагогічні, музичні, математичні; в) розумові, педагогічні, здібності до навчання, художні, музичні;
- г) літературні, артистичні, математичні, художні, педагогічні, спортивні.

8. В якому з наведених нижче варіантів відповідей дається визначення таланту:

- а) здатність індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги;
- б) рівень розвитку здібностей, що виявляються у творчій діяльності, результати якої мають історичне значення у житті суспільства, у розвитку науки, літератури, мистецтва;
- в) видатні індивідуальні здібності людей в одній чи кількох галузях;
- г) це загальна здатність психіки пристосовуватись до нових обставин та умов життя.

9. Розумова відсталість, яка характеризується конкретністю мислення, нездатністю до творчої поведінки, примітивністю інтересів та почуттів, – це:

- а) недорозвинені здібності;
- б) дебільність;
- в) ідіотія;
- г) імбецильність.

10. IQ = 0-5 балів характеризує людей, у яких наявна:

- а) акцентуація; б) психопатія; в) дебільність; г) ідіотія.

11. Вкажіть кількість рівнів імбецильності:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

12. Назва комплексної науки про дитину, яка була заборонена у СРСР в 1936 р. спеціальною постановою:

- а) біологія; б) генетика; в) педологія;
- г) психологія.

13. Знайдіть "зайве" поняття серед запропонованих:

- а) геніальність; б) обдарованість; в) талант; г) задатки.

14. Те, що здібності є біологічно обумовленими і залежать від спадковості, а навчання і виховання можуть лише змінити швидкість їх появи, вважав:

- а) Платон;
- б) Ф. Галль;
- в) Ф. Гальтон;
- г) К. Гельвецій.

15. Вкажіть неправильно названий рівень імбецильності:

- а) помірна;
- б) глибока;
- в) середнього рівня;
- г) чітко виражена.

16. Про наявність здібностей до певного виду діяльності свідчить:

- а) низький темп навчання цієї діяльності;
- б) великі енергетичні затрати з виконання цієї діяльності;
- в) індивідуальна своєрідність виконання діяльності;
- г) відсутність зв'язку із спрямованістю.

17. За І. П. Павловим, для людей "художнього" типу в психічній діяльності характерне відносне переважання:

- а) першої сигнальної системи; б) другої сигнальної системи; в) системи зрівноважені;
- г) мотивації до діяльності.

18. За І. П. Павловим, для людей "розумового" типу в психічній діяльності характерне відносне переважання:

- а) першої сигнальної системи; б) другої сигнальної системи; в) системи зрівноважені;
- г) мотивації до діяльності.

19. Вкажіть на найбільш продуктивну гіпотезу стосовно наявності індивідуальних відмінностей у здібностях людей:

- а) рівень розвитку психічних якостей пов'язаний з розміром окремих частин мозку і визначається за черепом (Ф. Галль);
- б) здібності залежать від маси мозку;
- в) задатки пов'язані з мікроструктурою мозку, органами чуття, особливостями нервових процесів;
- г) задатки визначаються числом мозкових звивин.

20. Оберіть правильне твердження:

- а) здібності передаються спадково;
- б) задатки завжди визначають високий рівень розвитку здібностей;

- в) фактичний успіх у певній діяльності є виявом здібності до неї;
г) здібності як властивість особистості є продуктом суспільного розвитку.

Відповіді для самоперевірки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а		+			+									+			+			
б	+					+			+		+							+		
в			+	+				+				+			+	+			+	
г							+			+			+							+